

UNIVERSITAT DE BARCELONA

**DEPARTAMENT DE MÈTODES D' INVESTIGACIÓ I DIAGNÒSTIC EN
EDUCACIÓ**

**Programa de Doctorat: Qualitat Educativa en un Món Plural
(Bienni 2002- 04)**

TESI DOCTORAL

**CAP A UN CURRÍCULUM INTERCULTURAL A
PRIMÀRIA. LA INVESTIGACIÓ-ACCIÓ COM A
METODOLOGIA I LA CANÇÓ COM A
DESENCADENANT DEL CANVI**

Doctoranda: Olga Gonzàlez Mediel

Directores: Dra. Mª Àngels Marín
Dra. Marta Sabariego

Barcelona, 2008

CAPÍTOL 8.- PROCÉS DE TRANSFORMACIÓ CURRICULAR.

CAP A L'AUTONOMIA DEL PROFESSORAT

1. SEGON BUCLE D'ACCIÓ: CAP A L'AUTONOMIA

Coincidint amb el segon trimestre del curs lectiu es va portar a terme el segon bucle d'acció del procés investigador, on **el professorat participant crea i aplica el seu propi material i assaja diferents estratègies d'ensenyament-aprenentatge**. D'aquí que l'haguem titulat “cap a l'autonomia”.

Efectivament, ara el professorat compta amb l'experiència del primer bucle d'acció, on bàsicament ha provat un material ja elaborat per la formadora. També disposa de les orientacions generals per matèries curriculars per treballar a totes les àrees que s'ha presentat al capítol 6è, els exemples per a les cultures previstes que apareixen al quadre general, a més d'un llistat de dades culturals diverses com a mostra en el mateix capítol.

Lògicament, el que sí està força més desenvolupat és el recurs musical que hem presentat al capítol 5è ja que aquest és el desencadenant de l'acció i havia de estar prou complert abans de l'inici de la mateixa. La raó d'aquest diferent grau d'aprofundiment en el recurs cultural inicial, és que l'especialista de música havia de treballar introduint el total de les cultures, i hagués estat impossible que es fes càrrec també de l'elaboració del recurs musical. En tot cas, també finalment l'ha ampliat i modificat quantitativament i qualitativament.

Si parlàvem dels resultats obtinguts en el primer bucle com altament satisfactoris, en aquest segon moment del procés investigador no podem més que **constatar de nou**

Capítol 8.

aquesta satisfacció per la feina feta, encara més valuosa en tant en quant han estat els propis pràctics els que han elaborat, desenvolupat, ampliat i millorat els recursos, a banda d'aplicar-los a les seves aules.

De nou farem servir els següents apartats per ajudar-nos a explicar el que va passar al llarg d'aquest segon trimestre i que respecten l'acció cíclica del model investigador:

-Planificació, disseny, formació inicial.

-Execució, recollida de dades, acció.

-Valoració, reflexió, dificultats i suggeriments.

Finalment, afegirem un apartat específic que reculli les evidències de formació, inherents a un procés d'investigació-acció, que han aparegut durant aquest segon moment.

De nou ens ajudem del mapa conceptual general corresponent a aquest segon bucle d'actuació per visualitzar els resultats de l'anàlisi efectuat, d'acord amb les diferents categories previstes¹⁴².

¹⁴² Les taules de codificacions i les seves correspondències es presenten a l'annex del capítol quart.

Capítol 8.

4. Valoració i opinió personal del professorat respecte a l'aplicació de l'experiència a l'aula: efectes, incidència, dificultats, dinàmica i clima intercultural. (TCVAP,TCVD,TCVC,TCEA).

Les 51 referències a integració de contingut resulten l'evidència més palesa d'aquest *procés de transformació curricular*, tot contant que ara el professorat ja no segueix unes unitats de programació elaborades, sinó que **crea i prova el seu propi material** d'acord amb les suggerències de treball que té i l'experiència viscuda al primer bucle d'acció.

Les modificacions que el professorat participant ha fet respecte a les estratègies metodològiques per aconseguir transformar el currículum en el seu tercer nivell de concreció (TCIM- 37 i TCPF- 4 acotacions), tornen a demostrar que no només ha estat capaç d'integrar continguts, sinó que, conseqüentment, també ha modificat la seva pràctica educativa per aconseguir-ho.

La subdimensió que recull l'impacte de l'experiència sobre l'alumnat com a conseqüència de les activitats realitzades, evidencia un notable augment d'acotacions respecte a l'anterior bucle d'actuació, d'acord també amb l'augment d'activitats i estratègies emprades. Les 31 acotacions que es refereixen als efectes de l'experiència sobre l'alumnat nouvingut són l'indicador més evident d'aquests efectes.

La valoració que el professorat fa d'aquest procés de transformació curricular està estretament lligada a l'impacte que les diferents activitats realitzades tenen sobre el seu alumnat. Fins a 75 acotacions demostren la valoració dels pràctics respecte als efectes immediats de l'experiència investigadora sobre el seu alumnat i la seva aula.

El mapa conceptual ens mostra també l'augment d'acotacions que evidencien el procés de *formació del professorat*. Les més de 60 acotacions específiques són el millor indicador de l'avenç d'aquest procés.

Les tres subdimensions que agrupen totes les categories corresponents a la formació del professorat s'engloben de nou:

1. Respecte als continguts: Aprenentatge sobre el model educatiu intercultural. A

través dels recursos didàctics A través de metodologies Aprenentatge sobre altres cultures.

2. Respecte a les vies o metodologia: Treball cooperatiu i intercanvi d'experiències entre col·legues. Reunions conjuntes. Tasca de la investigadora-formadora. Autoformació.
3. Respecte a les condicions: Esforç i implicació personal. En relació al procés investigador. Quant al temps de dedicació. Quant a la falta de formació.

Lògicament, la formació del professorat respecte als *continguts* continua estant estretament relacionada amb les integracions de contingut que ha realitzat i en el canvi d'estratègies metodològiques per aconseguir-les. En aquest segon bucle encara es veurà més clar el procés de formació respecte als continguts, ja que ha estat el propi professorat qui ha cercat, elaborat i provat la majoria de recursos culturals amb estratègies d'ensenyament-aprenentatge diverses.

Respecte a les *vies o metodologia*, en aquest segon bucle, tornen a aparèixer nombroses acotacions respecte als elements de formació aportats per la investigadora, però el més destacable és la dada que recull els elements de formació adquirits per part del professorat, amb 23 acotacions en total.

L'anàlisi de la subdimensió prevista per analitzar les *condicions* fa emergir una altra dada molt interessant que evidencia aquest procés de formació del professorat, ja que 19 acotacions recullen les suggerències de millora que el professorat participant aporta, tant pel tractament de la diversitat a primària, com de formació adaptació i canvis en els recursos i activitats realitzades.

De nou veiem, tal com el mapa conceptual demostra, que la relació entre la transformació curricular i la formació del professorat és indissoluble en un treball investigador on el professorat és el màxim implicat en el procés de transformació curricular previst. Esdevé mestre i investigador alhora, i tots els indicadors que fan esmen de la transformació curricular són també evidències indirectes del seu propi procés de formació.

1.1. PLANIFICACIÓ, DISSENY, FORMACIÓ INICIAL

El primer que vàrem plantejar en la reunió prèvia a aquest segon trimestre i que es va realitzar a les acaballes del mes de novembre, va ser decidir les cultures que treballaríem i les reunions generals i parcials que tindríem per anar veient el procés.

En un primer moment, i respectant el cronograma previ que havíem consensuat com a més raonable, el plantejament de treball quedaria tal com segueix:

Taula 8.2 Plantejament de treball: segon bucle d'acció

Mestres i grups	Francesc A	Pilar B	Maite C	Marta A,B,C
Països				
Perú	X	X		A-B
Xina		X	X	B-C
Marroc	X			A
Xile			X	C

Cultures a introduir: Perú, Xina, Marroc i Xile

La Marta les aniria introduint totes elles, amb els cursos corresponents i des de l'hora de música: Xina grups B i C, Perú grups A i B, Marroc A i Xile C. Posteriorment, segons el protocol d'actuació marcat, el tutor i tutores de les tres classes aprofundirien en el coneixement cultural de cadascuna d'elles en la resta de matèries curriculars.

El grup A, corresponent al Francesc, treballaria el coneixement de Perú i Marroc.

El grup B, de la Pilar, Xina i Perú.

El grup C, de la Maite, Xina i Xile

Com que no era possible preparar-ho tot de cop, es va decidir començar per la cultura xinesa amb representants a les classes B i C i Perú pel grup A. D'acord amb això la Marta seguiria el mateix ordre introductorí des de música.

Es va decidir tenir una reunió general a principis de febrer per ajustar llavors la resta de cultures: el grup A Marroc, el grup B Perú i el grup C Xile, que treballarien tant els mestres tutors com l'especialista de música.

A banda d'aquesta reunió general amb la investigadora, es va preveure una reunió final pel març de posada en comú i reflexió conjunta i diverses reunions parcials (6) entre l'especialista de música i tots els tutors sobre el millor moment per començar a treballar en cadascun dels grups, de la formadora amb la mestra de música (2) per explicar i arrodonir el material musical a emprar, de tots tres tutors en les reunions de cicle (4) per parlar-ne, i dels i les mestres que havien de treballar la mateixa cultura per intercanviar idees i materials (3).

El suggeriment d'activitats que disposàvem per dur a terme el treball previst era, segons el quadre inicial per àrees presentat per la investigadora, el que representem a la taula 8.2.

Taula 8.2 Suggeriments de treball inicial: segon bucle d'acció

PAIS	MÚSICA	E.FÍSICA	LL.CATALANA	LLENGUA	C.MEDI	MATES	PLÀSTICA
Perú A,B	Macchu Picchu	Joc d e "El burro"	Conte: "L'espasa de foc"	Llengua qetxua i modismes (puerco)	Posar al mapa gran i petit. Andes	Coneixement del "quipu" contar amb cordes	Fer carotes d'animals per a la cançó
Xina B,C	Els mesos de l'any	Joc "Los dragones"	Conte "El tealudí ferit" (llibre text)	Escriure "amigo" en xinès i de dalt a baix	Posar al mapa. Dibuixar 4000 Km muralla	Conèixer i manipular àbac.	Dibuixar, drac, pintar amb tinta...
Marroc A	La Papallona	Joc d'amagar a la sorra	Conte: els meus amics i els seus contes	paraules des dels àrabs (al...)	Posar al mapa. Destacar proximitat	Xifres àrabs. Distància a Espanya -Marroc	Escriure nom en àrab
Xile, C	Limón de Pica	Joc. "El peuco"	Conte: "La venjança del cormorà" (llibre text)	Modismes: l'"us dels diminutius	Posar al mapa, significar els Andes.	Retallar Xile i posar a sobre Europa (llarg)	Dibuixar desert, Moais?, llimona.

Capítol 8.

Afegim, a posteriori, els suggeriments que s'havien previst pel treball de la cultura boliviana, ja que, encara que no estava previst per a aquest moment de l'acció, l'especialista i la tutora del grup C van pensar que interessaria treballar al voltant de carnaval, aprofitant que la cançó era un "carnavalito" (com veurem).

Taula 8.3 *Suggeriments de treball inicial (Bolivia): segon bucle d'acció*

PAIS	MÚSICA	E.FÍSICA	LL. CATALANA	LLENGUA	C.MEDI	MATES	PLÀSTICA
Bolivia, C	Allacito	Joc "El pañuelo boliviano"	"L'ànima del cusi-coller"	Modismes, ús de diminutius.	posar al mapa. Destacar capital més alta	Conceptes de alt i baix a partir de la capital.	Fer màscares de carnaval.

El material per aconseguir realitzar les activitats esmentades al quadre van ser, inicialment, i a banda del recurs musical força més elaborat -com hem vist-, els mateixos llibres de text de l'alumnat, contes i jocs dels llibres presentats al principi de la investigació (i que l'escola va comprar posteriorment), i alguns fulls amb informació diversa que la formadora va proporcionar als pràctics (llistat de paraules en àrab, paraules en xinès...).

Com veurem al següent apartat, el professorat però va seguir diferents camins quant a la realització de les sessions, quant al material utilitzat i quant a la metodologia emprada, anant molt més enllà del que aquest quadre indicava com a suggeriments, destacant l'esforç per cercar, triar i preparar recursos que els servissin millor per assolir els seus objectius.

En tot cas, i encara que totes les activitats previstes pel primer bucle d'acció s'havien assolit i el resultat havia estat prou satisfactori, semblava que hi havia tres elements claus que s'anaven fixant com a eixos d'acció: **les cançons, els contes i el treball amb el mapa.**

Les raons de la importància que assoleixen aquests recursos és clara, ja que les cançons ja s'havien previst com a recurs cultural inicial, i el treball al voltant d'elles estava força desenvolupat.

Els contes són un recurs didàctic fonamental en aquests nivells d'aprenentatge, i tant la predisposició del professorat a fer-ne ús, com la de l'alumnat per treballar-los facilitava

el canvi, en aquest cas, bàsicament substituint uns contes per altres. També una certa bibliografia específica ajudava en la recerca de contes populars de diferents països

El treball amb el mapa va resultar, des del primer moment, una activitat molt motivadora per a l'alumnat, encantat amb la tasca de “descobriment” que se li proposava (les còpies del mapa es presentaven en blanc). Al seu voltant sorgien multitud d'informacions naturals i geogràfiques.

La resta de matèries generals, (matemàtiques, llengua, i educació plàstica), anaven lligades a les possibilitats de cadascuna de les cultures. L'educació física depenia, per la seva part, de la capacitat dels mestres per engrescar a l'especialista, ja que no formava parts, directament, del grup de pràctics.

1.2. EXECUCIÓ, RECOLLIDA DE DADES, ACCIÓ

En aquest segon trimestre l'acció va començar en algun dels casos els primers dies de desembre (en el cas de la Pilar i la cultura xinesa), i es va esglaonar fins a principis del mes de març, ja que cada tutor va ajustar, segon el seu parer, el decurs habitual del seu currículum i altres esdeveniments a les seves sessions amb l'alumnat. Cal tenir present com a justificació d'aquest treball independent, que algun dels grups ja tenia previst activitats específiques pel Nadal, que durant una setmana de febrer l'especialista de música i una de les tutores marxava amb tota l'escola a la neu, i que cada tutor/a havia organitzat també sortides o acolliments que s'havien d'anar conjugant amb el nostre propi procés d'investigació.

D'acord amb les categories d'anàlisi previstes per a aquesta fase de transformació curricular¹⁴³, tornem a veure fins a quin punt es van assolir els objectius per a aquest segon bucle d'acció, i que agrupem en tres metacategories¹⁴⁴:

¹⁴³ La informació bàsica per analitzar el que va passar durant aquest trimestre quant a procés de transformació curricular la tornem a recollir gràcies als diaris dels pràctics, els fulls d'anècdotes, els informes orals, (que també ajuden a triangular i validar la informació), i els registres narratius de la formadora-observadora (tant en directe com enregistrat en vídeo).

1.2.1. Activitats d'innovació curricular del professorat quant a integració del contingut i objectius curriculars interculturals

Com veiem al mapa conceptual corresponent al buidat de les categories que tenen a veure amb el procés de transformació curricular per a aquest segon bucle d'acció, ens surten un nombre considerable d'acotacions referents a la categoria que recull les activitats d'integració de contingut que ha portat a terme el professorat, un total de 51.

Per facilitar el seguiment del discurs i fer més comprensible el que va passar durant aquest moment de l'acció, anirem explicant des de la veu dels pràctics i l'observadora **quines activitats han realitzat durant el treball de cadascuna de les cultures**, no només per ordenar de forma clara el que ha succeït realment, sinó per ajudar-nos a avaluar el propi procés.

a) Cap a la transformació curricular a través de la cançó: la Marta

En primer lloc, coneixem el treball de l'especialista de música que, recordem, ha d'introduir primerament la cultura peruana en la classe A i la cultura xinesa als grups B i C. Posteriorment, Perú amb el grup B, Marroc al A i Xile al C. Finalment també treballaria Bolívia amb el grup C per fer-lo coincidir amb carnestoltes.

La innovació curricular intercultural prevista per a l'àrea de música estava força desenvolupada, d'acord amb el recurs musical inicial (cançoner), i el quadre de suggeriments amb les cançons, activitats, temporització, material, objectius curriculars i aspectes avaluable.

Recordem doncs les orientacions al voltant de les cançons triades que la Marta hauria de treballar amb els tres grups d'alumnes en aquest segon bucle d'acció.

Taula 8.4 Orientacions de treball al voltant de les cançons

Música	Cançó	Activitats	Temporització	Materials i recursos	Objectius curriculars	Avaluació
Països						
Perú A,B	<i>Macchu Picchu</i>	Pràctica amb flauta dolça	Una sessió (1/2 cantar, 1/2 tocar)	full cançó, flauta dolça.	cantar , tocar, escoltar i orquestrar	pràctica instrumental: flauta dolça
Xina B,C	<i>Els mesos de l'any</i>	Escala pentatònica. Improvisació.	Dues sessions: 1 ^a Cançó xinès i català, 2 ^a tocar.	full cançó, instruments de plaques en pentatònic	cantar en xinès, aprendre en català. Tocar.	Capacitat d'improvisació
Marroc A	<i>La Papallona</i>	Mimar cançons. "Legato" i "trino"	Una sessió : àrab i català	full cançó, cinta cassette	llegir, entendre i cantar, mimar i cantar català	coordinació gest, memòria i tècnica vocal
Xile C	<i>Limón de Pica</i>	Pulsació. Temps i contratemps.	Una sessió cantar i pulsació a temps i "contra"	full cançó, CD. Instruments percussió fusta	cantar, seguir pulsació amb mans, tocar	conceptes de pulsació, temps i contratemps
Bolivia C	<i>Allacito</i>	Obstinat rítmic. Acompanyament instrumental, Dansa	Una: cantar, dansar, i acompanyar amb obstinat	Full cançó, CD i instruments ètnics (güiro...)	cantar, aprendre obstinats, instrumentar.	Pràctica instrumental, tècnica.

S'ha de valorar especialment que en cap dels casos la mestra coneixia les cançons, així que va haver d'aprendre la música i la lletra de cadascuna, a més de la partitura corresponent.

Al llarg del trimestre, l'especialista de música va introduir efectivament aquest canvi en la seva pràctica educativa, treballant el coneixement cultural dels cinc països previstos en els grups corresponents, assolint els objectius interculturals i curriculars que el recurs musical preveia, i que excedien el que estava previst a la matèria, **destacant com a objectiu intercultural el cantar en altres llengües, i la pràctica instrumental amb plaques i membranes com a innovació curricular musical.**

Els diaris de sessions de la Marta i els registres narratius de la investigadora-observadora seran les fonts que donaran evidències del treball realitzat.

És de destacar l'esforç de la mestra per ampliar encara el ventall de possibilitats en tots els casos, tant interculturalment com curricularment. Recollim en un quadre les

ampliacions introduïdes per adonar-nos que l'especialista no es limita a aplicar el recurs previst, sinó que el modifica, l'amplia, i fins i tot el fa servir en altres cursos.

Taula 8.5 Modificacions del recurs musical inicial per part de l'especialista

Música	Cançó	Activitats d'ampliació (innovació)
Països		
Perú	<i>Macchu Picchu</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Introdueix el coneixement de flautes típiques del Perú: Quena - Harmonitza la cançó original perquè la pugui tocar l'alumnat - Fa un joc d'amagar paraules amb la cançó per donar-li una vessant lúdica
Xina	<i>Els mesos de l'any</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Modifica el recurs perquè la lletra sigui més comprensible: amplia el tamany i ho presenta amb un canó de projecció
Marroc	<i>La Papallona</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Presenta instruments de membranes àrabs i munta una petita orquestra amb el nen marroquí de "solista"
Xile	<i>Limón de Pica</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Introdueix el coneixement de flautes típiques de Xile: Zamfoina - Prepara un joc de "picar" la pulsació
Bolivia	<i>Allacito</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Prepara la dansa amb el grup i, en una altra sessió, porta al grup a ballar-la a un dels grups de pàrvuls, on hi havia la germana petita de la nena boliviana. - Introdueix el coneixement d'una flauta típica de Bolívia.

La seqüenciació emprada per la Marta serà molt semblant en tots els casos. Demanant la col·laboració del nen o la nena nascuda al país, explica les activitats que es faran i llegeix la presentació que porta el full. Posteriorment es canta la cançó corresponent i es fan les activitats previstes per aconseguir assolir també els objectius curriculars.

"Presentació de l'activitat, repartiment de les fitxes .Lectura i comentari de la fitxa. Surten molts comentaris sobre diversos aspectes del Perú. La mestra presenta un instrument del Perú: la quena, i toca la cançó amb aquest instrument. La mestra canta la cançó sencera. Cantem la cançó per imitació, frase per frase. És molt senzilla i de seguida l'aprenem. Aprenem els gests que acompanyen la cançó. Cantem la cançó fent el joc d'eliminar una paraula cada vegada, i fer només el gest. Fem un acompanyament amb les flautes de bec. La cantem amb l'acompanyament".(P22: D- Perú Mt 2A.rtf - 22:5)

Veiem doncs que efectivament, **la mestra ha assolit els seus objectius tant interculturals com curriculars** que el recurs musical preveia. Destaquem però l'esforç per ampliar encara el ventall de possibilitats, en aquest cas, amb la presentació d'una flauta típica del Perú (recordem que l'objectiu curricular era practicar amb les flautes de

Capítol 8.

bec). Podem assegurar que l'activitat es va desenvolupar d'aquesta manera ja que l'observadora hi era present (P31: O-Peru 2A música .rtf - 31:2).

En tots els casos previstos, les activitats d'integració de contingut es van desenvolupar, ajustades al quadre d'orientacions i les modificacions de la pròpia mestra, com al exemple presentat, extret del propi diari de l'especialista.

Tan satisfeta va quedar la Marta amb la gran majoria de sessions que s'anima, fins i tot, a avançar que farà servir el recurs amb altres cursos, convençuda de la bondat de l'experiència cap a l'alumnat nouvingut.

“És d'aquelles engrescadores que et deixen amb ganes de repetir-les, la mateixa cançó la cantarem amb d'altres cursos que tenen nens i nenes xinesos, ja que és un treball musical bonic i els ajudarà a integrar-se millor.” (P29: D-Xina Mt- 2C.rtf - 29:6)

Amb aquesta innovació curricular la Marta començava el treball que, posteriorment, la resta de mestres participants continuaria, aconseguint començar a assolir característiques d'un model educatiu intercultural quant a :

1.- Presentació de la diversitat cultural com a riquesa.

1.1.- Apropament de tot l'alumnat a les cultures presents a l'aula..

“ La Marta diu que avui coneixeran el Perú..Al introduir la cançó la mestra destaca que abans hi havia un gran imperi i que ara és un gran país, com Espanya, i que els que hi vivien es deien “Inques” , i referència la menció a l'aventura del Tintín, que molts coneixen i ho diuen... .”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

“Surten comentaris sobre diversos aspectes de Bolívia”. (P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:8)

1.2.- Ampliació del repertori amb cançons populars infantils d'altres països.

“ Després, hem llegit la presentació i la lletra de la cançó i l'hem cantat mentre la Marta tocava. ”(P55: O-Xina 2C música.rtf - 55:1)

“Cantem la cançó per imitació, frase per frase.”(P22: D- Perú Mt 2A.rtf - 22:5)

“Cantem la cançó per imitació, frase per frase. És molt senzilla i de seguida l'aprenem”. (P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:8)

1.3.- Coneixement d'altres llengües minoritàries entre nosaltres: (àrab i xinès).

“Cantem la cançó en xinès per imitació, frase per frase .”(P28: D-Xina Mt- 2B.rtf - 28:8)

“ Cantem la cançó per imitació, frase per frase. Cantem per grups, cada un

una part de la cançó..”(P49: D Marroc Mt 2A.rtf - 49:6)

“...Fa l'esmena al quítxua - el nom de la muntanya està en aquesta llengua- i com l'alumnat s'interessa, la Marta diu que ja veuran exemples amb la Pilar- la tutora-..”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

1.4.- Coneixement de dades culturals (cançó, modismes de la llengua, instruments...), i geogràfiques, (desert, andes, muralla xina...), dels països representats a les aules.

“Surten molts comentaris sobre diversos aspectes del Perú...”(P22: D-Perú Mt 2A.rtf - 22:5)

“Surten comentaris sobre diversos aspectes del Marroc..”(P49: D Marroc Mt 2A.rtf - 49:6)

“...i s'havien fixat en que parla d'un desert. I, després d'una altra sentida, que parlava d'una llimona.- He partit un “limón de pica” que havia portat... i l'han olorat i he explicat la història del desert i la llimona. ”(P55: O-Xile 2C música.rtf - 55:1).

- Al parlar dels Andes, altres nens i nenes diuen que també toca altres països. ...”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

1.5.- Treballar el coneixement cultural en base a semblances. (festa de carnestoltes, flautes).

“La mestra ha dit que de flautes com aquestes se'n troben a molts països, i a cada un d'ells se li diu un nom diferent. A Xile se li diu Zamfoina. N'ha ensenyat una perquè els nens poguessin veure de quin instrument es tractava.”(P47: D-Xile, 2C T.rtf - 47:4)

“ Ballem mentre la cantem, intentant “chacolear” de forma lliure per l'aula.”(P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:8)

“Curiosament, una nena diu que al seu poble també diuen papas i quan la Marta li pregunta d'on és diu que d'un poble de València,...” ...”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

2.- Promoció de la identitat cultural del nen/a que pertany a la cultura treballada, i de les actituds positives de la resta de la classe.

“ He presentat el país i la cançó i he demanat ajuda, a la qual cosa tothom m'ha dit que el Vicente era d'allà.”(P55: O-Xile 2C música.rtf - 55:1)

“Continua la Marta llegint la introducció de la cançó y destaca que, tal com diu la cançó, la gent és molt alegre, i que ja ho sabien perquè tenen la Lizmain. La nena somriu contenta” .”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

- - Donar veu a les persones representades

“...tothom respon que no menys la Lizmain -la nena de Perú-, que ens explica que és un poble que està destruït, la Marta però li diu que està en runes, que és diferent”. .”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

...i la Lizmain afegeix que patata es diu papa, i de seguida altres nens (a la

Capítol 8.

classe hi ha també ecuatorians i colombians), diuen que als seus països també es diu papa”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

2.2.- Conèixer dades significatives i reals des de la veu de l'alumnat.

“...La Marta diu que serà fàcil de cantar ja que ¿com està escrita?-pregunta i li responen que en castellà, encara que una nena diu que “en peruà” i la Lizmain li contesta que al Perú parlen en castellà...” (P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:1)

A banda d'aplicar el recurs musical de manera precisa i assolir tots els objectius previstos, constantment **ha ampliat la informació a donar, i ha aconseguit molt naturalment una modificació del currículum de música sense perdre els objectius inicials i enriquint, des de tots els punts de vista, els objectius generals per a l'àrea.**

b) Cap a la transformació curricular a totes les àrees: en Francesc

El tutor del grup A, en aquest segon bucle d'acció, s'encarregava de treballar en l'aprofundiment de les cultures peruana i marroquina, comptant que tenia representants d'aquests països a la seva aula. El Francesc així ho va fer, ajustant-se al cronograma previst, i respectant el treballar a les diferents matèries, (seguint el mateix procés que amb l'exemple brasiler), després de les sessions corresponents a l'hora de música.

Recordem, en primer lloc, quins eren els suggeriments d'integració curricular per a aquestes cultures.

Taula 8.6 Proposta inicial de suggeriments d'integració curricular: Perú i Marroc

PAIS	E.FÍSICA	LL. CATALANA	LLENGUA	C.MEDI	MATES	PLÀSTICA
Perú	Joc de "El burro"	Conte: "L'espasa de foc"	Llengua qitxua i modismes (puerco)	Posar al mapa gran i petit.Andes	Coneixement del "quipu" contar amb cordes	Fer carotes d'animals per a la cançó
Marroc	Joc d'amagar a la sorra	Conte:els meus amics i els seus contes	paraules des dels àrabs (al...)	Posar al mapa. Destacar proximitat	Xifres àrabs. Distància Espanya-Marroc	Escriure nom en àrab

Abans de llegir el desenvolupament d'algunes de les sessions que el Francesc va dedicar al coneixement d'aquests països, comentar que el material emprat i **les activitats van ser més diverses i més nombroses** del que el quadre inicial havia

previst, encara que també va treballar d'acord amb els suggeriments: **el treball amb el mapa, les paraules d'arrel àrab, l'alfabet i el coneixement del xifrat.**

Presentem doncs, en un segon quadre les modificacions, les ampliacions d'activitats i les diverses innovacions que ens faran veure el grau d'implicació d'aquest mestre, ja des d'aquest moment de l'acció, i que no dubta en dedicar nombroses sessions al treball al voltant de cadascuna de les cultures, durant aproximadament una setmana en cada cas.

Taula.8.7 Elements d'innovació curricular: Perú i Marroc

Països	Activitats d'ampliació (innovació curricular)
Perú	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca i treball de dos contes populars peruans, a banda de la proposta: un en català i un altre en castellà Llengua ▪ Presentació visual del país mitjançant un vídeo promocional Global ▪ Cerca de jocs psicomotrius per a l'especialista Educació física ▪ Cerca, munta i presenta un power point amb imatges d'interès per a l'alumnat Global ▪ Busca i prepara diversos dibuixos "inques" Plàstica ▪ Treball sensorial de proporcions: Perú-Espanya Matemàtiques
Marroc	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca de jocs psicomotrius per a l'especialista Educació física ▪ Cerca i treball del conte "L'Aixa bruta i la fada" Llengua ▪ Cerca, munta i presenta un power point amb imatges d'interès per a l'alumnat Global ▪ Cerca i presenta un fulletó de la ciutat d'origen del nen marroquí Global ▪ Presenta i treballa al voltant del llibre "jo sóc de Marroc" Global ▪ A banda de la cerca i presentació de l'alfabet àrab per posar el nom i la presentació de paraules d'arrel àrab, tria paraules significatives que tothom aprendrà. Llengua ▪ Prepara una plantilla amb la figura d'un dromedari (a banda de les papallones previstes) . Munta tallers Plàstica

El més interessant a destacar, en aquest moment, no és només l'ampliació d'activitats i materials que fa el Francesc¹⁴⁵ en totes les àrees, sinó **la innovació mitjançant la introducció visual dels països**, amb diferents suports, que li permeten encabir el coneixement cultural d'una forma global, abans d'aprofundir en les diferents matèries curriculars.

Com queda reflectit en el quadre, hi ha un treball específic no només de **llengua catalana (conte)**, sinó de **coneixement del medi social i natural, i de càlcul matemàtic**. És important destacar que la tria del conte peruà, desestimant el suggerit a la proposta inicial, (extret del llibre de lectures), va ser perquè situava l'acció a un dels

¹⁴⁵ El material i les activitats elaborades pel professorat participant són molt diverses. A l'annex del capítol es presenten exemples tant del material elaborat pels mestres com pel que fa l'alumnat.

llocs emblemàtics del país, el llac Titicaca.

“Un cop posades les bates, el Francesc explica al seu alumnat que avui serà una classe especial ja que la gravaran i que serà sobre el Perú

2) *Els nens i nenes seuen en rotllana perquè el Francesc els **explicarà un conte del Perú: “La gallina enginyosa”.***

3) *Ara el Francesc explica als nens i nenes que és una guineu i diverses paraules que sortiran al conte i, tot seguit, els explica sencer mentre tothom està molt callat i atent.*

4) *Quan acaba el conte els nens i nenes fan moltes preguntes i comentaris sobre el conte.*

5) *El Francesc els demana on comença el conte, i **els recorda que és al llac titicaca, que és el llac més gran del món a dalt d’una muntanya i és tan gran que sembla un mar.***

6) *Segueixen les aportacions dels i les alumnes, i la Estèfani explica alguna cosa que li va passar.*

7) *Ara el Francesc li demana a la nena peruana que ens ajudi **a posar Perú al mapa de Peters**, i, encara que s’acosta, al final l’ajuda una companya i ella ressegueix el perfil del país.*

8) *Tot seguit, **diuen un nombre aproximat de vegades que pensen que hi cabrà Espanya a Perú, fent servir una silueta del país.***

9) *El Francesc presenta una altra activitat, **que és veure al ordinador imatges (recollides per ell) del Perú : el llac, els Andes, selva, deserts..., amb el fons musical de “El Còndor passa” i que fa exclamar als nens i nenes.***

10) *Ara els nens i nenes que volen explicar alguna surten a dir-ho i diuen que: són alegres, que el Perú està al costat de Brasil, que sortia el Macchu Picchu,...*

11) *El Francesc els hi **va fent preguntes respecte al que han vist i que ja havien parlat** (és la segona sessió de Perú): l’Amazones, la llengua Quitxua, l’or que portaven els inques..”(P30: O-Peru 2A -v- general.rtf - 30:3)*

Tot seguit, coneixem ara el treball referent a la integració de continguts respecte a la segona cultura que el Francesc va treballar amb el seu grup: **la cultura marroquina.**

En primer lloc, aprofitem una part de la transcripció del seu informe oral a la reunió final per fer-nos una idea del seu procés de treball, destacant no només la constatació d’integració de contingut esmentada, sinó el fet que no ha defugit de **presentar temàtiques i dades realistes.**

*“ I bé, una miqueta a partir del visionat d’aquestes imatges parlo una miqueta dels **minarets, on està la Meca, el Coran, el xador...van sortint elements, el Marouan els va reconeixent.** És a dir, la presentació ens va bé per encabir el tema, i l’altre dia l’engeguem amb un conte, alguna història ...de les Mil i una nits, de la Xerezade que ha d’explicar cada dia un conte al sultan perquè no la mati....i surten coses que no estaven previstes...hi ha gent que diu que ho té...i a part a la classe ja havien explicat dos contes del Marroc que va portar una nena, la Blanca,... fa temps...Mentre tant aquells dies van anar apareixent les babutxes i altres coses...”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:56)*

En realitat el Francesc ha fet un muntatge d'imatges cercades i triades per ell que ha passat a l'alumnat en una sessió introductòria.

Apareixen molts aspectes que contrasten amb les nostres costums (vestuari, menjar, religió, paisatge) i que són motivadores. **El mestre aprofita per a lligar amb la explicació del desglaç , el cicle del aigua...també amb l'oasi.** (P51: O-Marroc general 2A -v-.rtf - 51:6). També té cura d'ajustar la informació al lloc de naixement del Marouan.

“Ara el mestre presenta un fulletó de propaganda de Marroc per a buscar la ciutat d'on és el Marouan, destacant lo maco que és tot, la troba al llibre i l'acosta al nen, i tots els companys i companyes se li tiren a sobre literalment per veure-ho bé. “(P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:9)

Posteriorment, a l'hora de llengua el Francesc els presenta el llibre de la Buxara “Jo vinc de Marroc” (1998), on diu que ens explica els seus costums, i els hi vol llegir una mica.

Més endavant fa seure a l'alumnat al seu voltant per explicar un conte, destacant la seva opinió que els contes sempre creen una màgia especial. Els nens i nenes centren l'atenció en la narració.

“El conte de les 1001 nits: “L'Aixa Bruta i la Fada” “(P41: D-Marroc 2A F-1.rtf - 41:1)

El Francesc fa ara preguntes dirigides a valorar la comprensió (objectiu curricular pel cicle), que l'alumnat ha tingut del conte, buscant ara els detalls que són els mateixos que al conte de la “Ventafocs” però adaptats a una altra cultura (babutxa en lloc de sabata, sultà en lloc de rei...), tothom vol contestar i entre tots i totes **van apareixent tots els trets iguals** (P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:5). Aquest és un bon indicador de la facilitat que té l'alumnat en treballar en base a les semblances.

Toca ara reflectir el treball del coneixement de la llengua àrab. És de destacar que quan el Francesc va explicar que farien aquesta activitat de posar el seu nom en àrab, tot l'alumnat va fer una exclamació d'evident joia.

Ens explica el mestre com ha anat el coneixement de **la llengua**.

“Els hi ensenyo una fitxa amb els signes de “l'alfabet” àrab. Veiem alguns

Capítol 8.

exemples. Ens posem a escriure el nostre nom de dreta a esquerra.” (P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:2)

També el Francesc ens va fer conèixer algunes paraules significatives que l’alumnat va aprendre.

Taula.8.8 Vocabulari après

hola	adéu	gràcies	si us plau	prou	Molt bé	Malament
<i>Salam malicum</i>	<i>beselàma</i>	<i>xocran</i>	<i>jambar</i>	<i>safi</i>	<i>misien</i>	<i>Hayeb</i>

Havíem parlat també d’introduir el coneixement d’altres formes de comptar i mesurar amb les xifres àrabs (per a l’**àrea de matemàtiques**), i relacionar-los amb les nostres pròpies xifres que en són una evolució, el Francesc ho treballa tot ajudat pel nen marroquí.

“El Francesc explica ara que els números els van inventar uns savis àrabs, i li pregunta al nen com és diuen, i ell ho diu encantat, tots estan pendents d’ell i la resta de companys i companyes ho intenten repetir igual en veu alta.” (P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:10).

L’**àrea d’educació visual i plàstica** va servir per arrodonir i fixar algun dels elements coneguts durant altres sessions: la papallona que surt a la cançó, l’escriptura del nom en àrab i el dibuix d’un dromedari aportat per un dels nens de la classe.

“Vam organitzar tres tallers de plàstica dins l’aula i els anaven fent per torns.

A. pintura del nom en àrab

B. resseguir plantilla de dromedari, punxar-la i finalment enganxar un paper de seda.

C. Pintar papallones amb retoladors o aquarel·les.

Amb el treballs obtinguts hem fet un mural al passadís” (P43: D-Marroc 2A F-4.rtf - 43:1)

Finalment, de nou el Francesc ha engrescat a l’especialista **d’educació física** per a participar en aquesta experiència, li ha proporcionat els jocs i li ha demanat el diari de les sessions. De nou l’alumnat cerca i troba semblances de manera natural.

“Hem realitzat dos jocs del Marroc “el crit” i “el burro” .Hem parlat una mica del país. La seva situació geogràfica. Hem relativitzat el desconeixement del joc per part del Marouan. A més, hem buscat semblances amb jocs del nostre país”. M’han cantat una cançó en àrab. (P44: D-Marroc 2A J.rtf - 44:4)

c) Cap a la transformació curricular des d'una perspectiva global: la Maite

La tutora del grup C havia de treballar, en aquest segon bucle d'acció, la integració de contingut respecte al coneixement cultural de **Xina, Xile i Bolívia**. En aquest mateix ordre, i respectant aprofundir en cadascun dels països després que el seu grup els hagués conegut a l'hora de música, la Maite va a dur a terme la seva tasca durant el segon trimestre.

D'acord amb el quadre inicial, la mestra tutora va realitzar la majoria d'activitats previstes, aconseguint doncs aquest canvi en la seva pràctica educativa que donés entrada a nous objectius interculturals, sense perdre de vista els objectius curriculars per a cada àrea

Taula 8.9 Proposta inicial de suggerències d'integració curricular: Xina, Xile i Bolívia

PAIS	LL. CATALANA	LLENGUA	C.MEDI	MATES	PLÀSTICA
Xina	Conte "El tealudí ferit" (llibre text)	Escriure "amigo" en xinès i de dalt a baix	Posar al mapa. Dibuixar 4000 Km muralla	Conèixer i manipular àbac.	Dibuixar, drac, pintar amb tinta...
Xile	Conte: "La venjança del cormorà" (llibre de text)	Modismes: l'ús dels diminutius	Posar al mapa, significar els Andes.	Retallar Xile i posar a sobre Europa (llarg)	Dibuixar desert, Moais, llimona.
Bolívia	"L'ànima del cusi-coller" (Els meus amics i els seus contes)	Modismes, ús de diminutius	Posar al mapa. Destacar capital més alta	Conceptes de alt i baix a partir de La capital	Fer màscares de carnaval

Com va estar la norma habitual en tots els casos, també aquesta mestra va ampliar significativament el ventall de possibilitats de treball, abastant altres aspectes i introduint recursos, ampliacions i millores en el cas de la Xina i Xile.

El treball sobre Bolívia va resultar una mica més limitat, ja que no estava previst fins a final de curs al cronograma inicial, raó per la qual la Maite no va poder més que fer el treball sobre la **localització al mapa i conèixer el conte popular**.

Presentem doncs un quadre (taula 8.10) que recull les innovacions d'aquesta mestra quant a la integració de continguts.

Taula 8.10 Elements d'innovació curricular: Xina i Xile

Països	Activitats d'ampliació (innovació)
Xina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca, munta i presenta un power point amb imatges d'interès per a l'alumnat Global ▪ Presenta i treballa al voltant del llibre "Jo sóc de la Xina" Global ▪ Busca i prepara plantilles de dracs Plàstica ▪ Munta un mural amb els ideogrames, els dracs, i fotos de menjars Plàstica ▪ Presenta un calendari xinès i es coneixen altres codis cronològics Matemàtiques ▪ Treballa el coneixement del tangram (fabriquen un per cada nen), i de l'àbac Matemàtiques
Xile	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca i treballa diversos ideogrames (a banda de la mostra) Llengua ▪ Cerca, munta i presenta un power point amb imatges d'interès per a l'alumnat Global ▪ S'assessora amb la mare del nen xilè i aprèn i ensenya a ballar l'alumnat la "qüeca" Psicomotricitat

Com veiem, també la Maite va continuar, (recordem que primer es treballaven a música), amb el coneixement de les cultures des d'un suport visual, cercat, triat i muntat per ella, (en el cas de Xina, amb la col.laboració de la Pilar que també el farà servir), **amb l'objectiu de tenir un coneixement global dels països i els principals trets culturals.**

Les sessions inicials sempre van ser participatives, i **les dades principals, a més dels lligams amb els coneixements previs, són constantment ressaltades per l'alumnat.** (P33: O-Xina 2C general -v- .rtf- 33:2).

Per demostrar l'assoliment dels objectius interculturals proposats, presentem el resum que fa la Maite del treball realitzat sobre la Xina, un cop realitzada la sessió inicial sobre el power-point preparat a l'efecte.

"Exploració i cerca al mapa: Barcelona, Catalunya, Espanya, Xina i comparar les dimensions.
Interès dels propis alumnes.
Explicació de la muralla Xina i el drac.
Parlar de diferents eines que utilitzem propis de la Xina: àbac, tangram,
Parlar del menjar xinès.
Explicació del nostre canvi d'any (volta al sol) i el xinès (lunar). Aquest any és el nou de febrer i passa de l'any del Mico a l'any del Gall.
Explicació dels noms d'animals dels anys en xinès. Van portar els anys de naixement dels seus familiars i vam buscar els anys.
Explicació de la resta portant per contar el nostre anys de naixement.
També vam llegir paraules en xinès i vam veure els seus ideogrames.
Mural: consta d'aliments xinesos, dracs pintats i ideogrames xinesos. ."
 P79: D- Xina Mi-2A.rtf- 79:1)

En total la Maite va dedicar cinc sessions al coneixement de la cultura xinesa, dues de

participació oral i generals, i tres per fer els dracs, els ideogrames, els tangrams i un mural recopilatori.

A banda de les sessions complertes dedicades a la integració curricular, la Maite ens dirà que ella intenta anar fer esment, durant tota la setmana, a cadascuna de les cultures treballades.

Curricularment, ens adonem que s'ha parlat de **mesures i grandàries** (al presentar el país i recordar que és el 3r més gran del món), **d'altres formes d'expressió** (al presentar i treballar diversos ideogrames), **d'estris matemàtics** (àbac i tangram) i altres formes de comptar, del canvi d'any, de **coneixement del medi natural i social** (país, costums, monuments...), i encara **art** (estels i dibuixos). (P33: O-Xina 2C general -v- .rtf - 33:6).

Un indicador del tarannà obert i el canvi en la pràctica educativa d'aquesta mestra és el fet que, en saber que la celebració de l'any nou xinès seria el proper 9 de febrer, la mestra i l'alumnat van decidir celebrar-ho, i així va estar.

“ el dia 9 de febrer farem una petita celebració del canvi d'any. Encara he de planificar com serà.” (P79: D- Xina Mi-2A.rtf - 79:1)

La Maite va treballar, en un segon moment d'aquest bucle d'acció, el coneixement de la cultura xilena, de la qual hem vist els aspectes referits a la integració de contingut. A diferència del treball del Francesc, més guiat per matèries, la Maite treballa més globalment, en aquest cas ajudada per la mare del nen xilè i el seu fill. Va dedicar dues sessions, **la primera per la presentació general i la segona pel treball de la dansa**. És interessant destacar com **el propi alumnat anava destacant dades i les lligava amb coneixement previs, sobretot de coneixement del medi** (acabaven de veure el cicle de l'aigua), **i de coneixements recents d'altres països sud-americans**.

“ - La professora ha convidat la mare del nen de Xile a parlar del seu país ... ajudada pel seu fill... i que després els ensenyarà a ballar la Qüieca, una dansa xilena... i ensenya un mapa que ha fet amb el seu fill amb cartolina i diu que Xile és un país llarg ... que té 4.500 Km i el nen diu que els països que l'envolten són: Perú, Bolívia, Argentina, Oceà Pacífic -que diu que és com un gran mar, amb onades gegants i aigua freda, on hi ha balenes i el Pol Sud amb pingüins. - Ara la mare parla de les tres zones que té el país : Nord, Centro y sud.- El nen diu que el nen va néixer a Santiago, que està al centre i és la capital.- Destaca que al Centre hi ha la serralada dels Andes ii destaca l'Aconcagua , - Ara presenten per power point fotos del país, però les nenes i nens també reconeixen Perú i Bolívia perquè ja les han conegut

en mesos anteriors... ..”(P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf- 54:1)

d) Cap a la transformació curricular des dels objectius de les diferents àrees: la Pilar

La tutora del grup B havia de continuar el treball de coneixement cultural, començat a música, de Perú i Xina en aquest segon bucle d'acció, comptant que tenia representants d'aquests dos països a la seva aula. Recordem doncs els suggeriments per àrees curriculars que la investigadora havia presentat inicialment per a aquestes dues cultures.

Taula 8.11 Proposta inicial de suggeriments d'integració curricular: Perú i Xina

PAIS	LL. CATALANA	LLENGUA	C.MEDI	MATES	PLÀSTICA
Perú	Conte: "L'espasa de foc"(llibre text)	Llengua qetxua i modismes (puerco)	Posar al mapa gran i petit. Andes	Coneixement del "quipu" contar amb cordes	Fer carotes d'animals per a la cançó
Xina	Conte"El tauladí ferit" (llibre text)	Escriure "amigo" en xinès i de dalt a baix	Posar al mapa. Dibuixar 4000 Km muralla	Conèixer i manipular àbac.	Dibuixar, drac, pintar amb tinta...

Aquesta professora assolirà també els objectius de canvi cap a un currículum intercultural, però en el seu cas, definirà de bon començament un estil de treball diferent dels altres mestres. Efectivament, si en el cas del Francesc veiem que intentava respectar l'ordre i les activitats conegudes al primer bucle, (encara que fent una presentació general), i la Maite plantejava el coneixement de forma global i encadenant les activitats, la Pilar intenta, des d'un primer moment, **lligar les activitats amb els objectius curriculars per a cadascuna de les àrees que en cada moment estava treballant.** En el cas de la cultura xinesa i amb els temes dels aliments i del tangram ens donaria una bona mostra d'aquesta interessant pràctica educativa.

La Pilar, però, també s'implicarà en la recerca, tria i creació de recursos propis que li ajudin a assolir millor els objectius proposats, modificant (en el cas del conte peruà), desestimant recursos, (coneixement del "quipu" per anacrònic), i ampliant el material previst inicialment, a més de treballar amb el mapa i seguir la resta d'orientacions.

Presentem ara el quadre d'activitats d'innovació que aquesta mestra va desenvolupar en

aquest segon moment de l'acció, durant el segon trimestre del curs.

Taula 8.12 Elements d'innovació curricular: Xina i Perú

Països	Activitats d'ampliació (innovació)
Perú	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca i presenta un recull de fotografies amb imatges d'interès per a l'alumnat Global ▪ Cerca, prepara i explica una llegenda popular peruana. Llengua ▪ Prepara fitxes amb definicions de "llama" i "cóndor" per treballar la comprensió lectora Llengua ▪ Treball de recerca a l'atlas Coneixement del medi natural i social ▪ Prepara un treball en equips heterogenis sobre la llegenda i el dibuix adient Plàstica
Xina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca, munta i presenta un power point amb imatges d'interès per a l'alumnat Global ▪ Presenta i treballa al voltant del llibre "Jo sóc de la Xina" Global ▪ Munta un mural amb fotos de menjars Plàstica ▪ Presenta un calendari xinès i es coneixen altres codis cronològics Matemàtiques ▪ Treballa el coneixement del tangram (fabriquen un per cada nen), i de l'àbac Matemàtiques ▪ Cerca i treballa diversos ideogrames (a banda de la mostra) Llengua

Respectant el fet de començar el treball de coneixement cultural des de la cançó i continuant la feina a la classe generalista, la Pilar comença demanant a l'alumnat que expliqui el que han fet a música sobre la **Xina**, i s'admira que **el propi alumnat relacioni alguns trets** que han conegut amb la Marta amb el conte que tenen al llibre de text (una de les suggerències de treball previstes). De nou veiem com el propi alumnat és capaç de relacionar elements culturals i activar coneixements previs.

"...Al del Teuladí ferit, oi? Que interessant, si que val la pena recordar coses. Expliqueu-me més coses de la cançó" (P27: D-Xina 2 P-2B.rtf - 27:1)

Seguint el procés iniciat a música, la Pilar continuarà amb el treball de coneixement de la cultura xinesa presentant un calendari xinès, buscant relacions amb els nostres signes del zodíac, (**treball en base a les semblances**) que farà adonar-se a l'alumnat de com són d'importants els animals a la Xina. Posteriorment ens explica que han localitzat a la projecció de Peters el país i s'ha relacionat amb el Tsunami i Àsia, (**treball amb dades reals**). També han conegut i realitzat diversos ideogrames xinesos (**coneixements d'altres formes d'expressió**).

Encara que nosaltres acabem de destacar diferents trets significatius de l'assoliment d'objectius interculturals, la Pilar no oblida els objectius curriculars que tenia previstos per aquell moment a C. Del Medi, Matemàtiques i Llengua, i s'apresta a ressaltar-los,

demonstrant-nos que és possible lligar ambdós objectius sense problemes.

“MEDI : ELS ALIMENTS

Amb ells van fer un mural i van parlar a la classe dels diferents plats que molts ja havien tastat. Van reconèixer l'arròs com aliment bàsic i van fer una observació directa de la planta

MATEMÀTIQUES

Van recordar les aportacions xineses, àbac i tangram. Vam dedicar dues sessions a fer figures de tangram en cartolina. Ara tenim una bona col·lecció. Aquesta activitat ja estava prevista a matemàtiques i fer-la en aquell moment va ser molt motivador.

LLENGUA CATALANA

Lectura de la imatge: van veure que els trets de vestir, físics dels personatges, barret i la forma de transportar el pes eren característics de la Xina.”(P27: D-Xina 2 P-2B.rtf - 27:3).

En la mateixa línia la Pilar continuarà posteriorment el treball d'una altra cultura, en aquest cas el coneixement del **Perú**.

Com dèiem, la mestra es planteja primerament els objectius curriculars que tenia previstos, i en base a aquests desenvolupa les activitats de tipus intercultural previstes, molt en la línia que ens aconsellava Besalú (2002) que, **més que afegir unitats de programació “diferents” el que s’hauria de fer és “integrar” els objectius interculturals en les unitats previstes**, (també el currículum transformador de Banks (2004), ens guiaria per aquest camí).

El millor indicador d'aquest diferent enfocament el trobarem llegint de la seva veu en la reunió final quin és el plantejament que va fer servir i que exemplifica aquesta altra forma de fer, (encara que el Francesc havia preparat material del Perú i l’havia fet servir, la Pilar va cercar el seu propi material , ajustat als objectius que es proposava).

*“Pilar: Jo em vaig plantejar que **el meu grup havia de fer lectura**, perquè són molt roïns en lectura. Vaig trobar les llegendes típiques del Perú, amb un problema, que són molt sexuals, de Deus i violacions que ha de ser molt cultural, perquè em vaig matar a buscar, i vaig pensar que, per molt que l’adaptés això no serviria. I al final, **buscant a Internet una altra vegada**, vaig trobar més succintes, una que hi ha contes de tot el món , molt amorosa però molt maca. **Llavors la vaig llegir, bé, primer vaig fer les prèvies del mapa i que em cantessin la cançó, fins que va sortir el país**, que aquí em vaig emocionar perquè es va parlar d’Equador i un dels nens va dir que l’Equador no era només això, que era una línia que envoltava la terra,...va ser molt interessant. I a partir d’aquí vaig treballar la llegenda com una lectura, com a comprensió lectora la vaig llegir jo i com a retentiva van fer un treball de grup, on es van tenir que organitzar, però els grups els vaig fer jo, perquè ningú fos rebutjat i mirant que en cada grup hagués algú que*

tingués bona lletra, que dibuixés bé...”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:41)

Aquesta era doncs l'explicació que la Pilar donava del que havia plantejat i fet respecte al treball de la cultura peruana, i els seus diaris corroboren aquesta integració de contingut del treball de localització al mapa gegant, de comprensió lectora de la llegenda, de treball al mapa individual, de comprensió de les definicions enciclopèdiques i de dibuix.

Com que estàvem treballant definicions i animals, la Pilar va fotocopiar del diccionari enciclopèdic els conceptes de “llama” i “còndor”, per treballar com interpreten un dibuix segons el text , i després anaven fora i miraven quant s'assemblava el seu dibuix a l'original.. **Aquest és un excel·lent indicador del lligam entre objectius curriculars i interculturals.**

“Es dona als/les alumnes una fitxa de treball amb la definició que porta l'enciclopèdia de La LLAMA i el CÓNDROR. Se'ls demana que els dibuixen tal com ho entenen,” (P39: D- Perú 3 P 2B.rtf - 39:1)

El treball de localització al mapa també s'ha portat a terme, tant a nivell general com individualment. **Destaca que la Pilar vulgui relacionar aquest país amb la resta coneguts fins ara, ressaltant entre tots la proximitat amb el Brasil que van conèixer primer.**

“Localització al mapa del Perú, i relació amb els països treballats. És hora de treure el mapa i confirmar les sospites. Localitzem tots els països nomenats i ...(P45: D-Perú 1 P 2B.rtf - 45:3)

“Aconsegüim posar-nos d'acord i ens posem a localitzar Perú al mapa individual. Molt ràpid i fàcil per a tots.” (P45: D-Perú 1 P 2B.rtf - 45:4)

Encara que el Francesc havia preparat un power point amb imatges del Perú, la Pilar es va estimar més ajudar-se d'un altre tipus de suport visual i va cercar fotografies que **l'alumnat podia manipular.**

“Repartim les fotografies ...”(i P45: D-Perú 1 P 2B.rtf - 45:5)

Com ens comentava la mestra en les reunions general, li agrada avaluar la seva feina i deixar constància, destacant la varietat d'activitats com a indicador de l'èxit de les sessions.

“En aquesta sessió he cobert les expectatives, i en 1hora 30min. han estat

prou engrescats gràcies a la varietat d'activitats : escoltar , participar, localitzar al mapa, llegir, observar, etc. Amb tot caldrà fer més coses.”(P45: D-Perú 1 P 2B.rtf- 45:8)

És interessant ressaltar la frase final que ens indica l'interés de la Pilar pel treball que s'està fent: “*Amb tot caldrà fer més coses*”.

1.2.2. Activitats d'innovació metodològica del professorat per assolir els objectius proposats quant a estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc...

Seguint el camí iniciat en el treball d'anàlisi corresponent al primer bucle d'acció, ens fixem també ara en que el professorat sigui capaç d'adaptar noves estratègies i recursos per aconseguir aquests nous objectius interculturals. És important recordar que, encara que quant a integració de contingut el professorat participant tenia unes suggeriments de treball prèvies, en el cas de la metodologia només havia conegut, en les sessions de formació inicials, unes orientacions generals al respecte, (treball cooperatiu, obertura de l'aula a les famílies, suports tecnològics, etc...). Per aquesta raó, l'anàlisi d'aquesta metacategoria adquireix més importància tant quant **han estat el i les mateixes mestres que han adoptat noves estratègies d'ensenyament-aprenentatge.**

No hi ha dubte que el professorat ha estat força efectiu tant en la modificació d'estratègies diferents del que és habitual com en l'ús de noves formes de fer. D'això dona fe el fet que hi ha 37 acotacions que corresponen a l'anàlisi d'aquesta categoria.

Tornem a presentar el treball de cadascun dels mestres en el mateix ordre que han treballat la introducció cultural a les seves aules per a veure **com han fet** el que anteriorment ens han explicat **què han fet**.

a) Cap a la transformació metodològica en música, introduint primer els països i cantant després: la Marta

Metodològicament, la mestra de música no deixa de fer una mica el mateix que ja feia, encara que, evidentment, **totes les sessions de tipus interculturals estan introduïdes pels paràgrafs que al cançoner elaborat s'han establert per cada país, i només és en aquests casos que presenta les cançons d'aquesta manera i demana ajuda a l'alumnat nouvingut.** Aquesta modificació és la clau que dona entrada al coneixement cultural previst, i el indicador més conclouent del canvi de pràctica metodològica de l'especialista vers un currículum intercultural.

Com que al recurs ja estava previst l'assoliment de diferents objectius curriculars per a l'àrea (pràctica instrumental amb la flauta dolça, instruments de placa, etc....), en aquests moments el treball que demanava més modificacions en la seva forma habitual d'actuar, va ser **el coneixement i la preparació de les diferents cançons** que, recordem, no eren conegudes per ella i es presentaven en la llengua original. Fins i tot en algun cas on havia tingut problemes amb el recurs preparat (la 1ª sessió de la Xina), la mateixa mestra **s'encarrega de fer les modificacions adients per millorar-ho.**

“La sessió ha estat molt bé, s'han assolit del tot els objectius marcats. Ha estat una bona sessió,” (P29: D-Xina Mt- 2C.rtf - 29:1)

A banda d'aplicar el recurs musical de manera precisa i assolir tots els objectius previstos, constantment ha ampliat la informació a donar, **destacant la col·laboració amb la resta de professorat implicat**, amb l'aportació d'informació, i amb diverses reunions amb els tutors de segon per una correcta seqüenciació de les activitats, (recordem que l'especialista de música no acostuma a fer reunions de nivell a l'escola).

Com a elements destacables, també la **bona predisposició de treball amb la investigadora**, fins el punt de convidar-la a participar activament a la sessió introductòria de Xile.

“Per començar la sessió sobre Xile, l'Olga ha presentat la cançó.” (P47: D-Xile, 2C T.rtf - 47:1)

També en el cas del Marroc, la Marta ha introduït un element força innovador per a

Capítol 8.

l'alumnat, ja que, a més d'aprofitar per conèixer tots els instruments membranòfons de l'aula, ha demanat al nen marroquí la seva participació com a solista i ha fet tancar els ulls a la resta d'alumnat, mentre pensaven que eren al Marroc. L'ambient creat va ser extraordinari.

*“El nen pregunta la Marta si pot toca una música de Marroc al Djembé , de forma espontània, i després de dir-li que si, com veu que li fa una mica de vergonya, fa tancar a tota la classe els ulls i pensar que estan al Marroc, i tothom ho fa, també el Maruan, que toca un solo de djembé molt ben tocat .”
(!P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf- 50:7)*

Evidentment, amb totes les cançons **la Marta ha demanat ajuda i ha donat protagonisme als nens i nenes nascudes als diferents països**, però en el cas de la Xina i el Marroc, aquesta intenció ha estat molt positiva i certament interessant pel canvi de rols.

“ Després de sentir-la, la Marta fa sortir al Marouan perquè li ajudi en la pronuncia correcta. El nen ho fa encantat, li fa gràcia rectificar a la mestra.”(P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf- 50:3)

b) Cap a la transformació metodològica amb el suport de noves tecnologies: en Francesc

El tutor de segon A ha provat, ja en aquest moment de la investigació, la seva capacitat per innovar, cercant informació, engrescant a l'alumnat, en el muntatge de suports visuals (en la línia que Jordán, 1996, Navarro, coord.1994 i Besalú, 2002 ens aconsellaven), realitzant activitats diverses, etc...

El següent quadre recull les innovacions quant a innovació metodològica del Francesc en aquest segon moment de l'acció, i que comentarem més endavant. Aquests aspectes resulten el indicador més clar del canvi en la seva pràctica educativa, ja que, si bé estava més o menys previst el “què” es faria, cadascun dels mestres va decidir el “com”.

Taula 8.13 Elements d'innovació metodològica: Perú i Marroc

Països	Activitats d'innovació metodològica per assolir els objectius proposats quant a estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc...
Perú	<ul style="list-style-type: none"> ▪ S'entrevista amb familiars per demanar informació específica sobre l'alumna ▪ Busca material específic en biblioteques (jocs, contes) ▪ Implica altres mestres a l'experiència (especialista d'educació física, mestra de castellà) ▪ Adequa els espais a les diferents activitats (rotllana pel conte, cadires en cercle pels visionats...) ▪ Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat ▪ Convida a l'alumnat a aportar material relacionat (peli de Tintín, samarretes amb dibuixos inques...) ▪ Fa fotos per tenir constància visual dels resultats ▪ Fa servir materials audiovisuals coneguts al principi de l'experiència (col·lecció "Un paseo por...) ▪ Cerca, tria, munta i presenta un power point amb imatges escanejades d'internet ▪ Cuida el detall de la presentació fins el punt de posar un fons musical adient (El Cóndor pasa")
Marroc	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cerca, tria, munta i presenta un power point amb imatges escanejades d'internet ▪ Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat ▪ Adequa els espais a les diferents activitats (rotllana pel conte, cadires en cercle pels visionats...) ▪ Fa servir materials coneguts al principi de l'experiència (col·lecció "Jo sóc de...) ▪ Demana la col·laboració d'una mestra experta en filologia àrab ▪ Convida a l'alumnat a aportar material significatiu (fulletons del país, dromedari, xilava...) ▪ Implica altres mestres a l'experiència (especialista d'educació física) ▪ Dissenya tallers rotatoris ▪ Prepara un mural amb els materials elaborats per a tenir constància del treball realitzat

Comencem constatant el interès del mestre abans de plantejar les sessions sobre el treball de coneixement del Perú, ja que ens explica que va tenir una **entrevista prèvia amb la mare** de la nena peruana amb la intenció que li parlés de la seva ciutat i dels seus temes d'interès.

"El dia anterior havia parlat amb la mare, que estava preocupada per la visió de la seva filla del Perú, que només hi veia inseguretats i desgràcies."
(P21: anècdota 1.Perú F.rtf - 21:3)

Un altre indicador de l'interès del Francesc quant al seguiment de l'experiència, ens ho dóna el saber que va voler estar present també com a **observador en diverses sessions desenvolupades per les seves companyes**, a la primera dedicada a Perú (música), per conèixer la resposta de la seva alumna, i a la global de Xina de la Maite, ja que acabava d'arribar-li una nena de la Xina a la seva aula.

Capítol 8.

Es fa difícil deixar constància de totes les innovacions metodològiques que el Francesc va fer per aconseguir la integració de currículum que s'havia proposat, encara que ja hem comentat a la metacategoria anterior que **va engrescar tant a l'especialista d'educació física com a la mestra de castellà per donar continuïtat als objectius de canvi curricular en totes les àrees**. Tant el conte en castellà com els tres jocs psicomotrius van ser cercats per ell.

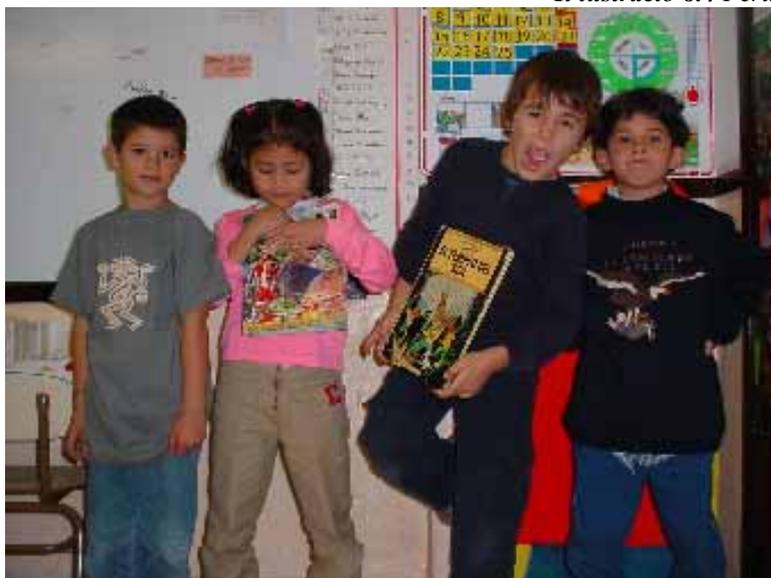
Metodològicament, les modificacions respecte a una sessió normal de treball amb el llibre de text van ser constants.

En primer lloc, **la disposició habitual de l'alumnat a l'aula es modifica** tant pel treball dels contes (on seuen en rotllana a prop del Francesc), com pel treball amb el mapa gegant (en gran grup) i pel visionat dels vídeos i el muntatge a l'ordinador (amb les cadires juntes com al cinema).

Conseqüentment, **la dinàmica de treball participativa** amb l'alumnat també s'ajusta a aquest altre tipus d'activitats, essent constants les intervencions de tothom.

A banda d'aquesta participació de l'alumnat durant les sessions, lliga amb el tema del llibre de Tintín (que surt al full de la cançó), i **convida a portar als nens i nenes el llibre, la pel·lícula, samarretes, etc. També la nena peruana porta una sèrie d'objectes per parlar**. El Francesc deixa constància del material aportat per l'alumnat fent-li **fotos**.

Il·lustració 8.4 Perú

Per introduir el tema el Francesc ha fet servir un **vídeo promocional** del Perú, el qual ja hem detallat al parlar de la integració de contingut. No content amb això, ens explica que vol fer un **power amb imatges escanejades** per ell més proper als nens i nenes.

“Ara voldria fer un PowerPoint sobre algunes fotos escanejades del Perú. I també es podrien explotar una mica algunes imatges del TINTÍN.” (P23: D-Perú 2A F 1.rtf - 23:8)

I efectivament ho fa, tal com la observadora constata.

“El Francesc presenta una altra activitat, que és veure al ordinador imatges del Perú : el llac, els Andes, selva, deserts..., amb el fons musical de “El Còndor passa” i van anar comentant, i això va portar a altres temes que van donar molt de sí, com és el cas del còmic de Tintin al Temple del Sol (que el full de la cançó referència), i es van anar parlant de coses al voltant d'això: el Còndor, Els Andes... (P30: O-Perú 2A -v- general.rtf - 30:2)

Fins i tot la música estava ben triada!.

En el cas de la cultura marroquina, el Francesc ha fet una modificació complerta tant de materials com d'activitats, incloent la participació de diverses persones alienes a l'experiència i comptant amb les aportacions de l'alumnat.

Quant a la **recerca d'informació**, el mestre ens explica que l'ha aconseguit sumant algunes **aportacions de la formadora, dades demandades al nen marroquí, per internet, cercant a la biblioteca del seu barri, a la de l'escola, amb aportacions d'alumnat divers de la classe i encara amb l'ajut pel treball de llengua àrab d'una altra mestra de l'escola.**

El procés és força complet, i ell mateix ens explica el plantejament que es fa de la introducció de la cultura.

“... jo,bé, el que deia abans, l'esquema és un cop has decidit la setmana que farem el Marroc, pugen de música, em canten la cançó que han fet del Marroc, fan les papallones amb les mans i a partir d'aquell moment, de que la cosa està encarrilada, vaig adequant algunes sessions; de coneixement del medi, de llengua...passo unes imatges...” (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:51)

Efectivament, en diverses sessions el Francesc prepara **muntatges visuals** per presentar diversos aspectes de la cultura marroquina que anirà comentant amb l'alumnat.

*“presentació audiovisual” (P42: D-Marroc 2A F-3.rtf - 42:4)
“El Francesc parla respecte a que veuen una pantalla i la càmera de vídeo preparada perquè avui seguiran coneixent coses sobre el Marroc” (P51: O-*

Capítol 8.

Marroc general 2A -v-.rtf - 51:1)

És interessant ressaltar que cada diapositiva porta a un petit debat de posada en comú de moltes coses, tothom vol participar. **Aquestes sessions reforcen el “diàleg” cultural que cercàvem.** Creiem que el fet que no hi hagi un guió d'explicació ni un llibre de text, sinó que la classe vagi sorgint de les aportacions i els comentaris de tothom, és força gratificant i va més enllà del que tocaria com a treball curricular i intercultural. (P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:14).

El Francesc ha demanat la col·laboració de l'alumnat i d'una altra mestra, (especialista en filologia àrab), i tothom ha respost força bé.

“Després van portar coses escrites en àrab, una xilava s'han mogut...després també hi ha una mestra, la Núria que com ha fet filologia àrab , va pujar un dia i va ajudar a fer escrits als nens...” (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:58)

També l'especialista de música ha col·laborat aportant material divers.

“La Marta des del inici de curs ha dut fotos del Marroc i altres objectes, ella ha estat. Sempre que pot aprofita per aportar coses i si pot ens les explica. Un fulletó parla dels castells i l'altre és una guia sobre el país” (P37: ANECDOTA MARROC 2 F.rtf - 37:1)

A banda de la coordinació amb la Marta i al Núria, el Francesc ha tornat a engrescar a l'especialista d'educació física per treballar jocs psicomotrius, com hem vist.

De nou **modifica i adapta els espais** tant pel visionat de les imatges com per a l'hora del conte.

“Comença la classe i tothom seu a terra en rotllana” (P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:1)

Pel treball de llengua àrab, el Francesc **demana l'ajut del Marouan** perquè li ensenyi les paraules més significatives que posteriorment tot l'alumnat aprendrà, a banda de posar el seu nom en àrab (ajudats per la Núria).

“el Marouan col·labora -a demanda del mestre- a dir-los com es pronuncia correctament i que són algunes coses” (P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:6)

Les activitats sobre la llengua han deixat un bon sabor al Francesc, que ja planteja alguna altra activitat lúdica en aquest sentit.

“és un exercici que funciona i es podria afegir algun joc de trobar paraules senzilles de l'àrab...” (P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:8)

Finalment destaquem la metodologia emprada **per fixar els continguts** treballats en les diferents àrees des d'educació visual i plàstica. El mestre **planteja un treball rotatori per tallers** a fi i efecte que tothom pugui tenir el seguiment de la Núria per posar el nom, dibuixar el dromedari des de prop i pintar la papallona. (en tots els casos el Francesc ha preparat plantilles per a tot l'alumnat).

“Vam organitzar tres tallers de plàstica dins l'aula i els anaven fent per torns” (P43: D-Marroc 2A F-4.rtf - 43:2)

Per últim, la feina feta es agrupada en un **mural que es penja a la paret de la classe.**

“s'ha de preveure amb temps els espais i els materials per fer els tallers. El mural el vaig muntar posteriorment, durant la sessió de plàstica es feia impossible” (P43: D-Marroc 2A F-4.rtf - 43:7)

c) Cap a la transformació metodològica des de la participació de l'alumnat i les famílies: la Maite

La tutora del grup C ens fa veure les seves adaptacions metodològiques per aconseguir assolir els objectius interculturals proposats que hem conegut a l'anterior apartat.

La taula 8.14 recull les principals innovacions d'aquesta mestra en aquest segon moment de l'acció.

Taula 8.14 Elements d'innovació metodològica: Xina i Xile

Països	Activitats d'innovació metodològica per assolir els objectius proposats quant a estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc...
Xina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Col·labora amb la Pilar per la cerca, tria i muntatge d'un power point ▪ Presenta un power point amb imatges escanejades del llibre “Jo sóc de ...la Xina) ▪ Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat ▪ Demana l'ajut del nen xinès com a ajudant en les sessions ▪ Aconsegueix un calendari xinès ▪ Cerca i presenta una plantilla per fer els dracs ▪ Prepara i presenta ideogrames gegants per a l'alumnat ▪ Construeix un “tangram” de mostra en cartolina que l'alumnat farà servir de model ▪ Organitza i munta un mural gegantí a l'aula per penjar tots els materials creats
Xile	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Demana la col·laboració de la família del nen xilè per parlar del seu país a l'aula. ▪ Dedica diverses reunions amb la mare del nen per preparar el power i aprendre a ballar la dansa. ▪ Cerca, tria, munta i presenta un power point amb imatges escanejades d'internet , (ajudada per la mare del nen). ▪ Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat ▪ Adequa els espais a les diferents activitats (aula d'audiovisuals pel power i aula de psicomotricitat per la dansa)

Capítol 8.

La tutora del grup B **ha preparat un power point** sobre la Xina escanejant les imatges del llibre de la col·lecció La Galera “Jo sóc de...” (1998), previst per nens i nenes d’aquestes edats.

L’enfocament de les sessions és força participatiu, i la mestra no té cap rancúnia en **demanar l’ajut del nen xinès** per ajudar-la a explicar als seus companys i companyes el que es va veient i que tothom comenta.

A banda d’aquest muntatge visual, **també proporciona un calendari xinès, plantilles per fer els dracs i construir els tangrams i ideogrames en xinès de mida foli per a l’alumnat** (el material l’han cercat i elaborat entre la Maite i la Pilar). Tot aquest material acaba formant part d’un **mural gegantí a la paret de l’aula**.

Des d’un enfocament global, i a diferència d’altres formes de fer, la Maite ens diu que, més que dedicar sessions generals a alguna activitat concreta, **intenta fer referències constants durant al menys una setmana**.

“La Maite em diu que...al llarg de la setmana, ella va fent activitats i va dient coses referents a aquella cultura treballada però sense potser dedicar unes sessions complertes..” (P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:40)

El cas del treball de la cultura xilena permetrà a la Maite el començar un tipus de **treball col·laboratiu amb les famílies** i persones coneixedores de les cultures a presentar que ja no deixarà d’utilitzar. Aquesta nova forma de treball l’ajuda a donar resposta als dos problemes que la mestra (recordem també que és la professora més jove i, en conseqüència, amb menys experiència docent del grup de treball), es plantejava des de l’inici de l’acció. D’una banda, molt sensatament la Maite no volia només donar a conèixer trets culturals massa “folklorics”, com deixarà palès en les seves intervencions a les reunions. D’altra banda, introduint un tema molt important a valorar i sobre el qual reflexionar posteriorment, se n’adona que la formació inicial del professorat també era “monocultural”, la qual cosa dificulta el coneixement precís sobre les diferents cultures a introduir.

Una solució ideal que comença a posar en pràctica en aquest moment serà el **convidar a familiars de l’alumnat** i muntar les sessions amb el seu ajut i segons les indicacions, en el cas de Xile, de la mama del nen xilè.

Aquesta modificació de la seva habitual pràctica educativa li costa l’esforç de tenir

contactes i reunions, a banda del grup de treball, amb aquestes persones, i ens explica que entre totes dues organitzen les sessions, les activitats i el material emprat en elles.

“La professora ha convidat la mare del nen de Xile a parlar del seu país a la resta de la classe” (P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:2)

La disposició i els espais també els ajusta al que creu necessari per assolir els objectius proposats, en aquest cas anant a la sala d'actes per fer la presentació que han preparat entre les dues d'un **power point amb fotos diverses de Xile** que lligaran el discurs de la mare i el fill.

“Ara presenten per power point fotos del país,” (P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:7)

La Maite ens recorda que la seva forma de presentar els països continua sent **global i participativa**, essent l'alumnat qui fa preguntes a la mare i al nen de Xile.

Accepta sense problemes les aportacions materials tant de la mare (que ha fet un mapa del país amb el seu fill), com de l'observadora-investigadora.

“La mamà es presenta i ensenya un mapa que ha fet amb el seu fill” (P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:5).

La preparació de la segona activitat prevista i consensuada amb la mare va ser ballar la dansa típica del país, i la Maite va dedicar **el temps necessari per aprendre-la** ella primer i va fer un altre canvi d'espai, per aconseguir ballar amb tot el grup quan va arribar el moment, anant tots i totes a l'aula de psicomotricitat.

d) Cap a la transformació metodològica des del treball cooperatiu: la Pilar

Com que la Pilar va voler lligar les activitats amb el centre d'interès que estaven treballant i que eren els aliments, i, aprofitant que els pares del Da tenen un restaurant, li va demanar fotos de menjars.

“Abans de Nadal vaig proposar a Da , en secret, si em podia ajudar a parlar de la Xina i com que estudiaven els aliments, el vaig animar a fer fotos dels plats del restaurant xinès que tenen els seus pares. Va semblar animat. Després de proporcionar-li 3 rodets de 24 fotos em va portar sis fotos: olives, cogombrets, arròs tres delícies, sushi...” (P27: D-Xina 2 P-2B.rtf - 27:2)

Taula 8.15 Elements d'innovació metodològica: Xina i Perú

Països	Activitats d'innovació metodològica per assolir els objectius proposats quant a estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc..
Xina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fa còmplice al nen i la seva família al demanar-li fotos de menjars ▪ Col·labora amb la Maite per la cerca, tria i muntatge d'un power point ▪ Presenta un power point amb imatges escanejades del llibre "Jo sóc de ...la Xina) ▪ Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat ▪ Aconsegueix un calendari xinès ▪ Prepara i presenta ideogrames gegants per a l'alumnat ▪ Construeix un "tangram" de mostra en cartolina que l'alumnat farà servir de model ▪ Organitza i munta un mural gegantí al passadís amb les fotos dels menjars
Perú	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Demana la col·laboració de la nena peruana per aportar objectes i parlar-ne ▪ Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat ▪ Desestima els contes proposats i cerca un llegenda engrescadora per a l'alumnat ▪ Cerca i presenta fotografies significatives ▪ Organitza la cerca de l'alumnat al voltant del atlas ▪ Introdueix el treball en grups cooperatius a partir de la llegenda treballada

Aquesta **estratègia per fer còmplice al nen** és segurament l'acció més innovadora respecte al que és habitual en el treball d'altres temàtiques.

A banda d'aquest fet, també, junt amb la Maite, **ha presentat un calendari xinès i els fulls amb els ideogrames de les paraules que es volien conèixer.**

També la Pilar fa un **mural** que pengen al passadís, però en aquest cas és sobre el aliments i conté les fotos que ha fet el nen xinès.

La Pilar continua plantejant **assolir en primer lloc els objectius curriculars previstos**, com ens ha explicat en l'apartat d'integració de contingut, però el cert es que, a més, aprofita per **modificar** no només el material a emprar en aquestes sessions, sinó també **la seva pràctica habitual**. D'acord amb aquest objectius, va **cercar una llegenda** prou engrescadora del Perú pel seu alumnat, desestimant els contes previstos i/o treballats abans pel Francesc. També **va demanar l'ajut de la nena peruana** perquè portés objectes del seu lloc de naixement.

“Va aportar per aquesta sessió - prèviament li havia demanat- dos objectes. una bossa i un barret fets d' alpaca amb llanes teixides. Fent la feina ràpidament per a poder ensenyar-los “(P39: D- Perú 3 P 2B.rtf - 39:4)

Es va estimar fer el coneixement del país des del visionat de **fotografies diverses que**

l'alumnat pogués manipular, cercant després al mapa els llocs coneguts en la cançó, en la llegenda i cercant la localització de la ciutat on va néixer la nena peruana. També va posar de fons musical el tema de “el còndor passa” i va gravar la sessió de nou amb una gravadora de veu.

Amb tot, el més remarcable d'aquestes sessions, va ser el plantejament del **treball en grup** per consolidar el que s'havia après, ja que ho fa d'acord amb les directrius d'una **metodologia cooperativa**, recordem, una estratègia d'ensenyament-aprenentatge molt recomanada per assolir un currículum intercultural (Díaz-Aguado, 2003).

“Aprendre a treballar en grup, respectant el criteri del grup i aportant la millor destresa de cadascú perquè el resultat sigui satisfactori.”(P46: D-Perú 2 P 2B.rtf - 46:2)

Igual que planteja i **liga la consecució d'objectius interculturals amb els objectius curriculars que tenia previstos**, la Pilar valora, sobre tot, **el fet d'haver-los assolit**. Des d'aquesta òptica llegim ara la valoració que fa del treball sobre la cultura peruana.

“Excel·lent. Totes les propostes són vàlides, però els objectius proposats eren en aquest moment els que corresponia treballar per programació. Això m'ha permès dissenyar una proposta de treball ,que ja pensava fer , amb una motivació idònia, donant als alumnes un sentit global dels aprenentatges, de vegades difícil d'aconseguir.”(P39: D- Perú 3 P 2B.rtf - 39:5)

En els informes orals posteriors la Pilar ens dirà que volia fer treballs amb aquesta metodologia de grup (necessitat sentida), i que, efectivament, el fet de ser una temàtica diferent, a banda del treball amb el llibre de text, va estar una bona ocasió.

1.2.3. Reaccions de l'alumnat davant les activitats desenvolupades: com les reben, com les treballen i quin impacte tenen en l'alumnat autòcton i el nouvingut

Tornem a analitzar les reaccions de l'alumnat per ajudar a avaluar els efectes de la investigació, contant que l'impacte en l'alumnat seria una mica l'objectiu bàsic d'un treball d'aquestes característiques. Recordem que la informació ens l'aporten els documents recollits pels pràctics i la investigadora-observadora.

En aquest segon bucle d'acció ens adonem, d'una banda, que l'alumnat autòcton

Capítol 8.

segueix rebent amb molta satisfacció totes les activitats realitzades. D'altra banda, trobarem algunes diferències respecte a la resposta de l'alumnat nouvingut i pertanyent a les diferents cultures treballades.

a) Efectes sobre l'alumnat estranger

- **Millora de la participació dins el grup-classe**

En el cas del treball sobre Perú amb el grup A, el més remarcable no és tant la satisfacció del grup, com **la participació de la nena peruana**, ja que tant la mestra de música com el seu tutor constaten que no és gaire participativa i presenta un cert problema de rebuig per part del grup-classe. Durant aquestes sessions el nivell d'acceptació ha estat força diferent del que és habitual.

*“L'alumnat en general ha rebut amb goig i de grat la cançó i les diverses activitats presentades, encara que el més interessant ha estat que la nena del Perú ha estat molt interessada en participar, de fet, **tota l'estona volia prendre la iniciativa i ajudar**”.* (P31: O-Peru 2A música .rtf - 31:1)

*“S'ha mostrat molt interessada, va portar diversos objectes, **ha sortit de la seva closca i s'ha atrevit a participar i parlar sense haver de provocar conflictes. Els altres l'han escoltat**”.* (P22: D- Perú Mt 2A.rtf - 22:3)

També la nena peruana del grup de la Pilar ha millorat el seu nivell de participació dins el grup, ja que és una mica tímida i passa força desapercibuda.

“Va aportar per aquesta sessió - prèviament li havia demanat- dos objectes. una bossa i un barret fets d' alpaca amb llames teixides. Fent la feina ràpidament pera poder ensenyar-los “. (P39: D- Perú 3 P 2B.rtf - 39:4)

*“S'ha mostrat molt interessada, a la Lismayín li ha agradat molt que cantéssim una cançó del seu país d'origen, tot i que ella no hi ha estat mai al Perú. Normalment participa, però és una mica tímida, **avui s'ha sentit més segura.**”* (P40: D- Perú Mt 2B.rtf - 40:4)

Un dels nens de la Xina, l'alumne xilè i el Marouan, partien de posicions més estables dins el grup, d'aquí que no destaquem especialment aquest aspecte, encara que, com veurem, s'han implicat activament en les activitats desenvolupades.

Si que destaquem l'interés demostrat per la tercera de les nenes, la Brenda, també força tímida i “opaca” dins el grup.

“S'ha mostrat molt interessada.” (P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:4)

- **Rebuig del país d'origen**

El cas del Da ha estat una mica especial, ja que de fet ha estat **la única persona que ha mostrat un cert rebuig pel seu país d'origen**, com la mestra de música reconeix.

“No li ha interessat gens, crec que estava molt tallat i que no vol que li parlem dels seus orígens. Ell és nascut allà però no parla xinès, però els seus pares sí.” (P28: D-Xina Mt- 2B.rtf - 28:2)

També la Pilar ha treballat el coneixement de la cultura xinesa, i encara que l'alumnat en general ha mostrat satisfacció i interès en les diferents activitats presentades, el nen xinès (que porta molt de temps aquí), sembla refusar tot el que tingui a veure amb el seu país d'origen.

En diverses ocasions la mestra recull anècdotes que demostren el poc interès del Da i ens explica que no s'ha mostrat gaire més implicat que la resta de companys, tot i haver demanat la seva col·laboració (per fer fotos de menjars). Tot i això, també hi ha una anècdota positiva que sorgeix quan parlaven dels animals del zodíac xinès i la seva tutora recull.

“Da s'aixeca espontàniament i escriu el seu nom perquè ànc no sap com es fa” (P26: D-xina 1 P 2B.rtf - 26:3)

- **Implicació en el desenvolupament de les activitats**

Dedicarem ara una estona a veure, específicament, la reacció del nen marroquí durant l'experiència , ja que la seva vivència pot servir d'exemple en altres moments. Com a dada important, afegirem que aquest nen no va acabar el curs a l'escola –encara que havia arribat dos mesos enrera-, ja que va ser donat en tutela a la Generalitat i el van haver de canviar de centre.

*“En Marouan se sent **implicat i protagonista**, però no està passant per un moment personal, ni familiar gaire positiu, això fa que les seves intervencions siguin poc engrescadores, encara que el que parlem fa que se senti integrat en el grup-classe.” (P42: D-Marroc 2A F-3.rtf - 42:7)*

El nen ajuda amb la pronúncia no només a les companyes i companys, sinó també a la mestra.

Capítol 8.

*“El Marouan, sense cap vergonya, va **rectificant constantment la pronúncia dels seus companys i companyes i de la mestra**, però tothom s’ho pren força bé i intenta **rectificar**”*. (P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:4)

Com que els recursos aportaven dades significatives del país, en el cas de Xile, l’alumne ha participat constantment aportant i ampliant informació.

*“Estava molt content, a més de que **ha pogut aportar informació als companys i a les mestres i es mostrava súper orgullós**”*. (P55: O-Xile 2C música.rtf - 55:4)

Ja hem destacat la millora de la participació de les nenes nascudes a Perú, també hi ha indicadors que ens fan veure que s’ha implicat activament en el desenvolupament de les activitats i han aportat informació.

*“Molt bona. Ha estat tota l’estona contenta i participativa amb el que li preguntava la Marta **i explicacions a més a més com la de les “papes”**”* (P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:6)

Sembla que les diferents activitats proposades han servit d’estímul per la majoria d’alumnat nouvingut, com és el cas de la Brenda.

*“La Brenda és una nena amb moltes ganes de participar, però amb una certa inseguretat i tímidesa, avui ha demostrat que de Bolívia en sap moltes coses, les seves respostes eren espontànies i segures. **No l’havia vist mai tan segura del que deia**. Li hem preguntat per la capital de Bolívia i ens ha explicat que és Sucre, tot i que molta gent es pensa que és La Paz que és on viu el president. També ens ha sabut explicar què volia dir la paraula “chacotear”, que vol dir “zapatear”: De fet ens n’ha ensenyat una mica i l’hem ballat tots. Crec que per a ella ha estat molt important veure que els demés participaven amb tantes ganes d’una activitat que era “seva”. ”* (P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:4)

Quant a l’alumne xinès del grup C, destaca la seva participació.

*“El Junwei s’ha mostrat **sempre disposat a participar i explicar**, tot i que havia coses que desconeixia i que la seva expressió oral és una mica confusa encara”*. (P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:32)

- **Millora de l’autoestima en sentir-se protagonista**

En tots els casos el professorat ha donat protagonisme als nens i nenes representants dels països treballats, i en totes les ocasions s’han detectat diversos indicadors que ens reafirmen en l’**efecte positiu** que té el fer-ho, i que repercuteix en la seva autoestima:

“Aquest nen va arribar el curs passat parlant només xinès, a hores d'ara està molt integrat i avança de pressa. Estava molt content de veure que parlàvem de coses de casa seva. Quan jo he dit que la Xina era un dels països més grans del món, ell ha comentat que li semblava que Rússia encara ho era més. Ens ha llegit la lletra amb l'ajuda d'un altre nen que ve del Nepal i entén el xinès” (P29: D-Xina Mt- 2C.rtf - 29:3)

“La Brenda està molt contenta.” (P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:9)

“El nen del Marroc, en Marouan, acaba d'arribar al país, fa tot just dos mesos que és aquí, per a un reagrupament familiar amb la mare. És un nen ben acceptat i molt espavilat que comença a superar les dificultats de la llengua. Ha estat contentíssim de què cantéssim una cançó de la seva terra i ens ha ajudat a dir la lletra, també ha escrit a la pissarra el seu nom, els ha sorprès molt que escrivís de dreta a esquerra i el tipus de lletres. Ha estat una sessió feliç per al Marouan” (P49: D Marroc Mt 2A.rtf - 49:4)

L'observadora vol afegir, amb un cert criteri perquè ha conegut suficientment al grup i a l'alumne implicat, que la vivència del nen marroquí ha estat molt diferent del que habitualment estava.

“mai havia vist al Marouan tant content, participatiu i feliç del protagonisme que assolía, igual que a música” (P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:12)

De nou destaquem l'efecte positiu en la nena peruana que partia d'una posició més difícil dins el grup. El seu tutor ens explica que ha tingut molts problemes d'integració ja que habitualment només parla de delinqüència, morts i violència diversa, i durant aquests dies ha estat millor rebuda. De fet el Francesc diu literalment que **la resta del grup la valora més**, durant uns dies ha estat més integrada i reconeguda, però es va anar difuminant quan van acabar les sessions (aquesta informació servirà també per reflexionar a la part final d'aquest anàlisi).

*“Ha estat molt atenta i participativa, dintre de les seves possibilitats. Generalment, a la classe està neguitosa i dispersa Encara que li costa molt expressar-se (li falta fluïdesa i no articula prou bé) **aquell dia l'Estefany va explicar alguna coseta amb orgull.**”* (P21: anècdota 1.peru F.rtf - 21:4)

- **Excés d'autoestima**

S'ha de parlar també de les reaccions o efectes “negatius”, i la Pilar ens explica ara que la nena peruana ha tingut un efecte “rebot”, (semblant al nen brasiler del grup A), amb una pujada d'autoestima que, posteriorment, va revertir negativament en la seva actitud.

Capítol 8.

*“..., la nena implicada que des que vàrem començar només preguntava quan fariem Perú, va estar molt bé la primera sessió, però a la segona, **com que no era protagonista, es va dedicar a rebotar el grup**, esborrant les línies que els seus companys feien, i no van poder acabar”*(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:43)

Un altre comentari curiós ha estat el convenciment que la nena tenia del lloc que ocupava la seva ciutat al seu país, en la mateixa línia de pensament “monocultural” que intentem canviar amb aquest model educatiu. Tothom es creu una mica el centre del món.

“ ..La Lizmayim també es pensava que la seva ciutat estava al centre del Perú, i quan la vam buscar va veure que estava en una punteta.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:55)

b) Efectes sobre l'alumnat autòcton

- **Interès per altres cultures**

No hi ha dubte que l'alumnat autòcton ha rebut amb molt d'interès i satisfacció l'apropament a d'altres cultures, sense excepció.

El descobriment del Marroc, que ens servirà d'exemple, ha estat un desencadenant de **reaccions positives** tant per part del grup en general com per a l'alumne nascut al Marroc en particular. Les raons de tants elements emergents segurament tenen a veure, d'una banda, amb la quantitat i qualitat d'activitats que el Francesc ha portat a terme amb el grup. D'altra banda, la investigadora-observadora voldria deixar constància que, **quant més llunyana és la cultura presentada, més interès sembla que hi hagi per part de l'alumnat.**

“Tothom escolta bocabadat.”(P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:3)

“molta excitació i comunicació, li ensenyaven al Marouan a veure si ho sabia llegir. Ell de tant en tant feia ganyotes (perquè escrivíem incorrectament o fèiem malament els signes)”(P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:5)

“tothom, espontàniament, ho intenta repetir igual en veu alta”(. P51: O-Marroc general 2A -v-.rtf - 51:8)

Com que la cançó la vàrem posar primer enregistrada i és en àrab, **l'alumnat posa tota la seva atenció**, actitud que serà constant en tots els casos on les llengües siguin diferents.

“El Marouan somriu de banda a banda, i fa gestos amb les mans. És l'únic que ha entès la lletra “.P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:2)

Com que el recurs musical conté diferent informació i la mestra especialista ha aprofitat també per presentar un instrument de membranes del nord d'Àfrica, **l'alumne nouvingut és l'eix d'atenció per part de la resta de la classe**, que li demanda informació, demostrant l'interès que té l'alumnat autòcton pel coneixement d'altres cultures.

“Constantment els nens pregunten coses al Marouan (de la pronúncia, de les lletres que ha escrit a la pissarra, del djembé...)”(P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:5)

El treball al voltant del coneixement de la llengua va portar un reguitzell d'anècdotes interessant a ressaltar, començant per la resposta d'un grup de nenes i nens quan el mestre està aprofitant per fer amb el Marouan un llistat de paraules en àrab, durant un trajecte en autocar.

“Els companys/es senten la conversa i volen saber de que parlem i s'apunten a memoritzar algunes paraules en àrab.”(P38: ANECDOTA MARROC 3 F.rtf - 38:2)

“Va ser un bon moment per en Marouan, tota la classe estava interessantíssima i molt participativa. Era com un joc de “codi secret” (P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:7)

A més de emocionar-se davant la proposta de posar el propi nom en àrab, **l'alumnat amplia el ventall de possibilitats** i vol escriure el nom també dels seus parents. Però sobretot, destaquem que molts nens i nenes van continuar posant el seu nom en àrab a les fitxes d'altres assignatures durant tot el curs.

“...ells també posaran el seu, en àrab, i tothom contesta súper emocionat !ohhh!”(P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:8)

“estaven motivats i els hi feia il·lusió, alguns nens/nenes van voler posar el nom dels pares.”(P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:3)

“Més tard a l'hora de fer alguna fitxa, algun nen va posar el seu nom en àrab”(P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:4)

Els tres grups han rebut amb joia les activitats, **mostrant-se interessats en totes les explicacions tant dels seus companys i companyes, dels mestres, i de la mare del nen xilè.**

“Els alumnes han mostrat un comportament molt interessat i divertit. No han trobat cap dificultat. Han participat al 100%. Quan s'ha ensenyat la flauta

Capítol 8.

boliviana i la decoració tan especial que té de seguida s'han mostrat interessats i l'han relacionat amb una pel·lícula Eldorado. Hem proposat cantar-la a les altres classes, ja que estem en carnaval, i tots hi ha estat d'acord.”(P60: D-Bolívia 2C Mt.rtf - 60:3)

- **Participació i implicació de l'alumnat**

En primer lloc, constatem com dèiem que **als diferents grup-classe totes les propostes els han tornat a resultar satisfactòries.**

“La mestra els demana que els hi ha semblat la cançó i tothom respon que molt bé, que els hi ha agradat molt.” (P34: O-Xina 2C música .rtf - 34:3)

Destaca la participació i la implicació de l'alumnat en la recerca d'objectes i l'interès en general durant les sessions, per exemple en el grup de segon A i el treball de la cultura peruana.

*“A partir del vídeo sobre els paisatges i civilitzacions del Perú han anat sorgint diferents aportacions, aquest dia se'n van reunir quatre i des de primera hora tots ho destacaven. Per fer les fotos els hi vam demanar que es traguessin les bates i ens ensenyessin el que duïen. **Han participat molt, preguntant dubtes, criticant actituds dels animals, inventant títols. Ells mateixos amb ordre responien les preguntes dels seus companys**”(P21: anècdota 1.peru F.rtf - 21:1)*

Per continuar coneixent les reaccions de l'alumnat avaluem l'impacte que ha tingut ara en el grup B el treball de la cançó del Perú. Curiosament, el resultat ha estat molt semblant que en el cas de l'altra nena peruana del grup, **comportant-se el grup de forma molt participativa.**

“de seguida altres nens (a la classe hi ha també equatorians i colombians), diuen que als seus països també es diu papa . Curiosament, una nena diu que al seu poble també diuen papas i quan la Marta li pregunta d'on és diu que d'un poble de València, la qual cosa va forçà bé per veure destacar les semblances i diferències també aquí.”(P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:3)

En el cas de la Maite i el seu treball de la cultura xinesa es destacable la gran satisfacció tant de l'alumnat en general com de l'alumne arribat aquell mateix curs de la Xina. Un indicador clar ho va constatar l'observadora en la primera de les sessions en veure que **tothom constantment volia participar i preguntar** (P33: O-Xina 2C general -v- .rtf - 33:3). La tutora en deixa constància de la ressonància sobre l'alumnat.

“Trobo que l'alumnat en general ha rebut amb força interès i entusiasme les

diferents activitats proposades: ha reaccionat positivament i participativament a totes elles.”(P38: Xina general-v-Mi-42:8)

Destaca de nou la localització al mapa com element força valuós.

“Van estar igual de estimulats que sempre. Els fascina el mapa i les localitzacions”(. P79: D- Xina Mi-2A.rtf - 79:2)

La Pilar també afirma amb rotunditat que la participació del grup ha estat alta, tant en el cas del treball sobre la Xina com les activitats sobre el Perú.

“S’ha mostrat (el grup) molt interessat i participatiu”(. P45: D-Perú 1 P 2B.rtf - 45:6)

- **Valoració dels nens i nenes d’altres cultures**

En moltes ocasions han estat els i les alumnes novingudes la font d’informació més precisa. En tots els casos, l’alumnat autòcton valora positivament les seves intervencions i, com més “difícil” li sembla el que el company aporta (entendre la cançó en àrab, o un ideograma xinès), més admirat està.

“els nens i nens miren amb atenció, de tant en tant se senten comentaris de tipus admiratiu”(. P51: O-Marroc general 2A -v-.rtf - 51:4)

- **Reaccions emocionals de satisfacció**

En multitud d’ocasions l’alumnat en general ha mostrat la seva satisfacció aplaudint espontàniament i amb amplis somriures. Els pràctics també han experimentat les mateixes reaccions.

“La mestra demana ajuda al Junwei (el nen de la Xina) perquè ens digui la pronúncia correcta i ell la llegeix en veu alta, acció que és aplaudida de forma espontània per la resta de companys”(. P34: O-Xina 2C música .rtf - 34:2)

“En Marouan quan sent parlar del Marroc aixeca el cap i somriu. Els companys el miren amb una certa sorpresa i li somriuen, ja que és un nen ben acceptat”(. P36: ANECDOTA MARROC 1 Mt.rtf - 36:1)

Arrel d’una activitat innovadora de l’especialista que fa tocar al Marouan sol el djembé mentre la resta tanca els ulls, l’alumnat demostra la seva joia espontàniament.

“Tothom aplaudeix la seva interpretació i el nen està exaltant d’alegria,

Capítol 8.

tant que es posa a ballar quan l'últim grup surt per acompanyar la cançó.”(P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:6)

La resposta de l'alumnat en general, ara quan la Maite ha presentat les activitats sobre el coneixement de la cultura xilena, han estat també molt positius. Particularment en aquest cas, **la resposta ha estat molt vivencial**, ja que han estat la mare i el nen els que han compartit la informació, i la motivació en fer-ho l'han traspuat al grup-classe.

“els nens s'emocionen quan diu lo del ball P54”(: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:4)

- **Aprenentatge significatiu**

Voldríem també deixar constància, dins l'anàlisi de les reaccions de l'alumnat durant les sessions, de la facilitat que demostren els mateixos nens i nenes a l'hora d'establir relacions i trobar semblances amb d'altres coneixements previs, i que demostra que l'aprenentatge es força significatiu.

“estaven atents i participatius, molts buscaven punts de referència amb el que ja sabien o havien sentit”(P42: D-Marroc 2A F-3.rtf - 42:6)

*El conte de la Aisha que la Bùxara explica al seu germanet **fa pensar de seguida a l'alumnat al conte de la Ventafocs** (efectivament és així, els nens busquen les semblances i les troben) P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:4*

D'una banda, llegim algun exemple d'aquest tret espontani tan interessant, en aquest cas, de lligam amb el currículum habitual.

*“tothom diu que ja ho sabia **perquè a coneixement del medi han vist el cicle de l'aigua.**”(P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:11)*

D'altra banda, justificant la significació que es va assolint cara a la introducció de continguts significatius, uns altres paràgrafs ens ajudaran a veure l'impacte del treball realitzat.

*“La mamà comença parlant del nord, i diu que hi ha un desert molt calorós i **l'alumnat diu que ja ho sabia perquè surt a la cançó.**”(P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:10)*

*“ però les nenes i nens també **reconeixen Perú i Bolívia perquè ja les han conegut en mesos anteriors**”(P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:8)*

*“...els nens preguntes **quan sortiran el còndor i la llama** -que saben que són als Andes per Perú”,(P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:13)*

És interessant el que ens explica la Pilar respecte al lligam que el propi alumnat va fer del treball de coneixement geogràfic en tornar de vacances, quan havia succeït el Tsunami al sud-est asiàtic.

*“ Els meus, com que ho havien fet abans de Nadal, quan han tornat i havia passat lo del Tsunami, **reconeixien els llocs** de treballar el mapa i parlar d'Àsia.” (P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:33)*

Per acabar, esmentar també un dels elements que va anar emergent com a eix motivador molt útil en diferents moments i activitats desenvolupades: **el treball amb animals** (si més no, amb aquestes edats.). Recuperarem aquesta dada en l'apartat de reflexió final.

“...l'alumnat s'emociona quan surten animals i fan comentaris” (P54: O-Xile 2C general -v- Mi.rtf - 54:12)

4. REFLEXIÓ I VALORACIÓ AL FINAL D'AQUESTA ETAPA

En finalitzar aquest segon bucle també dediquem un apartat específic per esbrinar el que pensen el i les mestres implicades, i la investigadora, sobre l'experiència mentre aquesta es porta a terme¹⁴⁶.

Presentarem un primer apartat que recollirà, bàsicament, el que el professorat participant ha valorat, (lligat estretament a les reaccions del seu alumnat), quant a: l'impacte sobre el grup i l'alumnat nouvingut, (interès, participació, integració d'alumnat poc participatiu, protagonisme dels nens i nenes nascuts fora i motivació del grup per les activitats proposades), l'assoliment dels objectius curriculars, el clima del grup, el procés seguit des de música, i les dificultats sorgides.

Un segon punt afegirà algun comentari general de la pròpia investigadora sobre els aspectes més rellevants.

¹⁴⁶ Els instruments de recollida d'informació que ens permeten analitzar aquesta part són de nou els seus propis diaris, els informes orals a les reunions i els registres narratius de la investigadora observadora.

2.1. VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA PER PART DEL PROFESSORAT PARTICIPANT

De la mateixa manera que expressaven la seva satisfacció quant als efectes directes a les aules, en anteriors apartats, ara continuen destacant alguns trets diferents com a motius de satisfacció. De nou tots coincideixen a **valorar positivament l'experiència**, destacant l'alt grau de participació de l'alumnat en general, encara que amb diferències segons el grup i, sobre tot, de l'alumnat implicat directament.

2.1.1. Impacte sobre el grup i l'alumnat nouvingut

En parlar de l'alumnat representant de les diferents cultures hi ha hagut nombrosos elements de reflexió. Efectivament a aquestes alçades **ha quedat palès que els grups, en general, accepten de forma enormement satisfactòria aquests tipus de sessions, per contra, hi ha hagut evidències negatives en algun cas puntual.**

D'una banda, **el més significatiu ha estat el rebuig bastant clar dels seus orígens del nen xinès de la classe de la Pilar. A l'altra extrem hem trobat l'actitud positiva i participativa de l'altre nen nascut a la Xina.** Reflexionant sobre aquest detall ens plantejem quina diferència hi ha entre un i l'altre i, curiosament, el Da és nascut a la Xina però sempre ha viscut aquí, per contra, l'altre nen acaba d'arribar. Aquesta variable del temps sembla prou significativa, però en realitat en altres casos semblants (nenes i nens que sempre han viscut aquí), no s'ha donat. Per contra, sembla que aquest rebuig de la seva cultura d'origen no és només una actitud personal del nen, ja que sembla que la seva família, defensant un concepte erroni de "integració", vol ser considerada només "catalana" i no vol saber res de la cultura xinesa (tot i que regenten un restaurant xinès i que parlen aquesta llengua entre ells!). Pararem atenció en altres moments de la investigació, encara que tenim clar que aquestes accions són positives per a l'alumnat en general i s'han de fer, fins i tot per sobre de les actituds d'aquesta mena. De fet, **hem pres consciència que el fer accions d'aquest tipus també ajudarà a canviar aquest fals concepte d'integració que demana defugir d'uns trets culturals per assolir uns altres, per un altre concepte d'integració que pugui "sumar" i enriquir les pròpies identitats culturals personals.**

El treball des de l'àrea de matemàtiques sobre la cultura xinesa ha plantejat un tret curiós, ja que el nen que refusa el seu origen ha estat el millor en treballar amb el tangram. **Ell creu que es deu a que és xinès** i el joc es va inventar allà i nosaltres comentem que, al ser un estímul positiu per a ell, no cal portar-li la contrària, ja que potser és un dels pocs elements que podem aprofitar. Curiosament, l'altre nen xinès també ha resultat ser molt bo en el treball amb el tangram, però evidentment no podem arribar a cap conclusió amb certesa.

*“... potser ens interessa que ell i els altres ho creguin així, ja que estem parlant **d'incloure trets positius**, dons estan fent la lectura de que amb el tangram, i per extensió les matemàtiques (dons ho treballen en aquesta matèria), la cultura xinesa és millor. També per l'alumne és millor, ja que potser no serà tan bo amb les llengües, però sí a les mates.” (P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:28)*

També l'observadora dóna fe d'aquesta satisfacció per com el grup ha rebut i treballat, destacant la participació del nen xinès i d'un dels altres nouvinguts de Nepal.

*“- Em sembla destacable la gran participació de tot el grup en aquestes sessions, encara més potser aquesta ja que al ser la presentació en power la dinàmica ja és de fer comentaris generals entre tots del que veiem, el que ens suggereix, el que coneixem, i l'alumnat ha respost força bé.
- M'admira el coneixement que destil·len els alumnes, moltes vegades molt més enllà del que esperem.
- Curios el fet que el nen de Nepal sabés tant o més de la Xina que el Junwei, i encara més interessant que tots dos busquessin trets comuns (llengua, uniforme escolar...)” (P33: O-Xina 2C general -v- .rtf - 33:5)*

Torna a fer-se difícil recollir tots els aspectes valorats pel Francesc quant a les sessions dedicades al Marroc, ja que pel nombre i la qualitat de les activitats proposades els comentaris al respecte són nombrosos. En tot cas, d'acord amb altres categories analitzades, resulta patent que la valoració de tots els ítems ha estat tremendament positiva pel mestre tutor: **quant al clima creat, les dinàmiques de treball i els efectes sobre tot l'alumnat.**

Com que totes les referències valoratives del Francesc són positives, mostrarem només algun paràgraf que el mateix mestre destaca sobre aquestes sessions i que té a veure amb el fet d'utilitzar recursos no previstos.

“Curiosament, els temes més insospitats com utilitzar coses ordinàries que apareixen a la classe (dromedari, lletres àrabs, papallones) els motiven i li veuen un sentit, perquè és el que estem treballant.” (P43: D-Marroc 2A F-4.rtf - 43:9)

2.1.2. Interès i participació

Respecte a la valoració dels **efectes de l'experiència sobre el grup**, en el cas del Marroc i música, els comentaris de la Marta són conseqüents amb el que s'ha fet i les reaccions de l'alumnat, valorant de forma efusiva aquestes sessions.

*“Ha estat molt agradable, la cançó és molt interessant i ens ha agradat cantar-la. Ha estat una sessió molt participativa per part de tots. Tot i que la llengua és més difícil per a nosaltres s'ho han pres amb moltes ganes. **A vegades costa més entusiasmar-los amb una cançó catalana.**” (P49: D Marroc Mt 2A.rtf – 49)*

*“tothom es mostrava **interessat, participatiu** i amb un clima molt interessat i positiu” (P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:9)*

Afegim aquí també la valoració del mestre especialista d'educació física que també ha fet arribar al Francesc el diari de com van anar les sessions quant al treball dels jocs populars peruans, veient que **en totes les àrees la resposta ha estat positiva.**

*“La sessió ha estat positiva, els alumnes han gaudit de les activitats.”
“L'actitud mostrada i el nivell de participació han estat bons” (P25: D-Perú J 2A.rtf - 25:1)*

Hi ha un constant interès de l'alumnat per totes les activitats que se li presenten.

*“En general hi va **haver una gran acceptació per part de tots els alumnes.** No es pot destacar cap actitud negativa o de rebuig de cap dels alumnes. Constantment, pregunten on hi ha localitzats diferents països i intenten comparar la grandària. Els alumnes van estar molt engrescats, especialment amb el drac i en buscar l'animal de l'any de naixement dels seus pares. Els fa molta gràcia la forma de parlar xinès, al mateix temps que els resulta molt complicat entendre com es poden llegir els ideogrames. Així com el fet que utilitzin també un calendari diferent i el canvi d'any sigui un altre dia. ” (P79: D- Xina Mi-2A.rtf - 79:3)*

“Com sempre, ha estat molt ben rebuda, molt participativa i molt engrescadora.” (P55: O-Xile 2C música.rtf - 55:2)

2.1.3. Millora integració de nens i nenes poc participatius

En primer lloc, **coneixem la valoració positiva de l'impacte sobre el grup A** durant el

treball a música de la cultura peruana, i que l'observadora també constatarà.

“La sessió ha estat molt bé, s’han assolit del tot els objectius marcats. Ha estat una bona sessió”(. P22: D- Perú Mt 2A.rtf - 22:1)

A banda d'aquesta sentència general, el més important però, i que ja s'ha anat sentint en altres apartats d'aquest informe, es el valor que ha tingut com a **desencadenant d'un altre tipus d'actitud per part del grup cap a una alumna nouvinguda**, que s'ha mostrat interessat per les seves aportacions.

*“És d'aquelles engrescadores que et deixen amb ganes de repetir-les, sobretot per l'actitud de l'Estefany, que **per primera vegada s'ha sentit segura i participant del tot amb els altres**”*(. P22: D- Perú Mt 2A.rtf - 22:4)

També en el cas del nen marroquí s'ha volgut destacar aquest efecte positiu.

*“És d'aquelles engrescadores que et deixen amb ganes de repetir-les, ha estat una classe molt emocionant i **una manera molt bonica de dir-li al Marouan que estem molt contents de tenir-lo aquí**”*(. P49: D Marroc Mt 2A.rtf - 49:2)

2.1.4. Protagonisme dels nens nouvinguts

En totes les sessions i activitats s'ha intentat donar protagonisme als nens i nens representants dels diferents països. Fora del rebuig a parlar del Da i un efecte “rebot” d'una de les nenes peruanes, tots i totes ho han rebut de grat i han fet ús d'aquesta possibilitat.

*“Els alumnes han mostrat un comportament **molt interessat i divertit**. No han trobat cap dificultat i hi ha hagut **comentaris interessants i preguntes a la nena del Perú: l'Estefany**. Han participat al 100%. A mi em feia una mica de por l'actitud dels altres ja que la nena no és molt ben acceptada, té un caràcter una mica difícil i acaba d'arribar a l'escola, però ha estat tot el contrari”*(. P22: D- Perú Mt 2A.rtf - 22:2)

*“ **L'alumne xinès ha estat participatiu i col·laborador en tot**, anant fins a la pantalla moltes vegades per aclarir o indicar alguna informació.”* (P33: O-Xina 2C general -v- .rtf - 33:5)

*“Molt positiu, tothom ha participat de grat i ha fet recaure **el protagonisme sobre el nen de Xile**.”*(P55: O-Xile 2C música.rtf - 55:3).

Els efectes sobre l'autoestima de l'alumnat també han estat un element valorat per part dels pràctics en diferents moments.

Capítol 8.

*“Hem compartit una estona agradable, tot i que s’hi hauria de dedicar més temps. **Dedicar una sessió a un nen/a concret fa que se sentin protagonistes i això és molt bo per la seva autoestima**, i encara més quan els valors els seus orígens.” (P40: D- Perú Mt 2B.rtf - 40:3)*

L’especialista fa ara èmfasi en l’impacte sobre una de les nenes nouvingudes i la necessitat de fer accions d’aquest tipus.

*“M’ha resultat molt agradable veure l’actitud de la Brenda, em demostra que és **molt important per a aquests nens que encara s’estan adaptant** i que han passat per experiències difícils.” (P60: D- Bolívia 2C Mt.rtf - 60:7)*

2.1.5. Motivació dels grups per les activitats

També el Francesc, com la Marta, ens fa saber la seva valoració positiva de les sessions que ha dedicat al Perú i on destaca que els nens i nenes estaven “*molt motivats*”, i destaca la seva actitud **vers l’activitat i cap a la nena peruana**.

*“Crec que ha anat força bé. **Alguns nens quedaven com esglaiats**.” (P23: D-Perú 2A F 1.rtf - 23:6)*

La valoració de la Maite sobre les sessions de treball sobre la Xina amb el seu grup són altament satisfactòries, com ella mateixa preveia.

*“L’experiència ha estat positiva ,les activitats van anar molt bé i estaven molt motivats. La veritat és que **són sessions molt exitoses**.” (P79: D- Xina Mi-2A.rtf - 79:8)*

Tant la Maite com la investigadora-observadora creuen en el alt grau de motivació que representa que siguin els propis alumnes representants de les cultures els que presentin, de pròpia veu, el seu país d’origen. Evidentment, ha quedat constància que si sumem a aquest efecte la participació dels **familiars més pròxims, el resultat es força més vivencial** per a tothom que hi participa, (con ha estat al conèixer la cultura xilena).

2.1.6. Assoliment d’objectius curriculars

El tema de l’assoliment o no dels objectius curriculars i interculturals que s’assolirien o no també ha estat un tema que ha sorgit al llarg de les trobades. Lògicament, és normal

que el professorat es plantegi, d'una banda, si no es perden continguts o es deixen d'assolir uns objectius previstos perquè s'han introduït d'altres. D'altra banda, també es planteja si els nous objectius interculturals seran prou significatius per a l'alumnat.

Aquesta problemàtica ha estat un tema recurrent de reflexió, i tothom ha dit la seva, però les conclusions anirien per **valorar més el que es “guanya” que el que es “perd”**. Alguns paràgrafs refredaran aquestes inquietuds.

*“Jo penso que malgrat tot el que són estratègies, o habilitats o el treball del currículum tampoc es perd, potser queda una mica coix en algun punt però, en general crec que **els resultats que s'obtenen són molt interessants, perquè canvia molt el punt de vista i es generen coses que no sospitaves**, jo tinc ara present el Marroc perquè és l'última que he treballat i veus que moltes famílies aporten coses, perquè han viatjat, i m'han escrit paraules, han enviat històries...i això genera una mena d'enriquiment”*(. P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:25)

*“no sé fins a quin punt ara aquests alumnes nostres que ara tenen 7 i 8 anys potser d'aquí sis o set anys més potser **aquesta llavor els farà veure amb uns altres ulls una cultura que desconeixien** perquè estava més lluny d'ells,,,”* (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:26)

D'altra banda, majoritàriament s'ha constatat que els objectius curriculars i interculturals previstos s'havien assolit.

*“La sessió ha estat molt bé, **s'han assolit del tot els objectius marcats**. Ha estat una bona sessió. El joc els ha agradat i han participat molt.”* (P40: D-Perú Mt 2B.rtf - 40:1)

*“Crec que ha estat força completa i que **ha cobert amb escriu els objectius tant curriculars com interculturals previstos**, es més, el tema de buscar, els propis alumnes, les semblances entre paraules em sembla molt interessant Com sempre, penso que s'ha de seguir per aquesta línia.”* (P53: O-Peru 2B - v- musica.rtf - 53:8)

El professorat s'admira i **valora la capacitat de l'alumnat per treballar en base a les semblances i activar coneixements previs**, com va passar amb el Tsunami, després de treballar la Xina.

“Al mateix temps, amb motiu del la catàstrofe produït amb motiu del tsunami, els nens es van interessar per veure on estava localitzat, a més de l'explicació de què havia passat donat que coneixien les paraules (tsunami i maremoto), però no entenien com es produïen. També vam parlar de com podíem ajudar a la gent que viu allà, defugint del tema de les morts”(. P79: D- Xina Mi-2A.rtf - 79:3)

No n'hi ha dubte que el clima intercultural ha estat un fet, si mesurem els diversos

indicadors de currículum intercultural assolits.

- “- Apropament de tot l'alumnat a una de les cultures presents a l'aula i molt comuna al nostre entorn.*
- Potenciament de la identitat cultural del nen que pertany a la cultura treballada, i de les actituds positives de la resta de la classe.*
- Coneixement d'altres llengües minoritàries entre nosaltres: l'àrab.*
- Presentació de la diversitat cultural com a riquesa.*
- Familiaritzar a tots els grups culturals amb les característiques dels altres.” (P51: O-Marroc general 2A -v-.rtf - 51:15)*

Igual que planteja i **lliga la consecució d'objectius interculturals amb els objectius curriculars que tenia previstos**, la Pilar valora, sobre tot, **el fet d'haver-los assolit**. Des d'aquesta òptica llegim ara la valoració que fa del treball sobre la cultura peruana.

“Excel·lent. Totes les propostes són vàlides, però els objectius proposats eren en aquest moment els que corresponia treballar per programació. Això m'ha permès dissenyar una proposta de treball, que ja pensava fer, amb una motivació idònia, donant als alumnes un sentit global dels aprenentatges, de vegades difícil d'aconseguir.” (P39: D- Perú 3 P 2B.rtf - 39:5)

2.1.7. Clima del grup

Destaquen la Marta i la Maite **el clima aconseguit** en una de les activitats proposades i que serveix d'exemple del que ha passat a la majoria de sessions.

“Tothom ha participat i ha mostrat una actitud força positiva, també de gresca (carnestoltes), amb un clima bo.” (P74: O-Bolivia 2C música.rtf - 74:3)

El Francesc constata que **el clima del grup ha estat sempre positiu**, destacant el treball al voltant dels contes com a potenciador d'aquest ambient.

“Normalment es crea un bon clima quan s'explica un conte. És una bona oportunitat per sentir-nos propers a altres cultures o maneres de sentir.” (P41: D-Marroc 2A F-1.rtf - 41:8)

2.1.8. Valoració del procés seguit: des del recurs musical al treball per àrees

Sembla que el fet de començar el coneixement d'un país des d'un recurs musical es ben

valorat pel professorat, convergent amb la idea que la investigadora-formadora es va plantejar.

*“Francesc: Bé, jo volia parlar...i apuntar-me a la primera idea i és que la societat està canviant i no podem fer veure que no ho sabem i a la escola podem participar d'alguna manera, i **aprofitant que aquests nens i nenes que arriben sembla que tinguin una mateixa necessitat musical, em sembla un bon punt de partida el treballar a partir de les cançons...**el que volia dir és que el que vam entendre del projecte és que, en la mesura del possible, fer una petita espiral, a partir de la proposta d'una cultura o d'un país, que s'introduís des de les cançons i a partir de que les coneguessin dir-nos-ho a nosaltres i, amb el material que tu ens vas passar i el que buscàvem nosaltres, implicar als nens i anar tocant diferents aspectes del currículum: matemàtiques, educació física...i a partir d'aquí es feia una miqueta el que donava de sí...i això alterava una miqueta la dinàmica de la classe, ja que el fet de donar veu als nens ja que s'intenta que ells aportin coses, canviava el punt de vista.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:23)*

El lligam amb altres coneixements curriculars aprofitant qualsevol detall i la recerca de semblances culturals tant per part de l'alumnat com pels pràctics serien, per últim, els elements més valuosos i que demostren l'assoliment dels objectius previstos per a la investigació.

2.1.9. Dificultats detectades

Las dificultats que els pràctics destaquen particularment tenen a veure, sobretot, amb el propi procés investigador: **qüestions tècniques, de temps, de treball “extraordinari”, d'esverament de l'alumnat, etc.** Tots aquests aspectes havien aparegut també ja a l'analitzar el primer bucle d'acció, però com que la feina ara havia estat més àmplia, encara pareixen altres aspectes, sobretot quant al material emprat.

“potser tenir més informació al voltant dels contes de les “1001 nits” per situar la narració. El temps també va resultar una mica just, es podia haver fet un dibuix, etc...”(P41: D-Marroc 2A F-1.rtf - 41:5)

“Que tots volien tocar i les sessions són curtes, a part de què no es pot repetir tants cops.”(P49: D Marroc Mt 2A.rtf - 49:5)

“Només a nivell tècnica de col·locació per a veure la pantalla bé.”(P51: O-Marroc general 2A -v-.rtf - 51:12)

“Potser el llibre era massa petit i l'espai al terra per als alumnes és una mica just”(P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:13)

Capítol 8.

“són sessions mogudes.”(P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:11)

“la Maite ens indica la xifra d’una setmana per cultura per a realitzar totes les activitats previstes-, i, més pausat, seria més natural o millor.”(P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:15)

En diversos moments, durant les reunions, s’ha plantejat el problema de la **manca de recursos** preparats per treballar interculturalment, és a dir, que tinguessin present diferents visions culturals. Tot i aquesta mancança, hi ha veus oposades quan a valorar els llibres de text que tenen molt a veure amb la lectura i l’ús que es fa d’ells. La Pilar, per exemple, creu que ja inclouen continguts culturals diversos (l’àbac, contes populars d’altres països, etc.) i que la resta ja va a mínims. Efectivament, és cert que els llibres de text tenen aquests continguts (en hem adonat en fer l’anàlisi de materials escolars), però les activitats i els objectius que plantegen no tenen cap caire intercultural (el conte popular xinès, per exemple, el fan servir només per parlar sobre l’ocell que surt).

Tanmateix, en aquest segon moment el professorat s’ha implicat molt més i ha cercat i creat els seus propis recursos, això ha deixat palès un altre tipus de dificultat més aviat de caire “cultural”.

Efectivament, ara tothom ha tingut algun problema en algun moment amb el material cultural: **desconeixement de trets significatius, materials bàsics poc ajustats a les necessitats, dificultats amb la llengua en alguna cançó...** Veiem alguns exemples.

“no vam trobar una bona font de l’alfabet, amb totes les transcripcions ben presentades (potser és una mica difícil)”(P48: D Marroc 2A F-2.rtf - 48:6)

“Potser l’activitat no estava prou ben plantejada, jo no em sabia bé la cançó. I el grup és difícil en aspectes de comportament. La lletra està escrita en un format poc entenedor”(. P28: D-Xina Mt- 2B.rtf - 28:5)

“ problema detectat de falta de reconeixement d’alguns trets culturals molt importants com ara la llengua que han sortit abans”(P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:16)

Aquesta “manca” de coneixements culturals que, evidentment, el professorat en general té, ens porta a plantejar un altre problema respecte als continguts “culturals” que introduïm.

2.1.10. Condicions

La totalitat del treball d'investigació s'ha pogut realitzar gràcies a la implicació del professorat participant, recaient en aquest el pes més gran del procés.

“Faig un altre currículum, el modifico, a vegades és triar el que és més important a cada moment.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:11)

En relació al procés investigador

Una investigació-acció cooperativa demanaria que el grup de pràctics hagués estat lliure d'altres tasques per poder assolir l'excés de treball demanat, sense un sobre esforç personal. No va poder ser, així que el i les mestres van haver de treballar per damunt del que els hi correspondria. Sembla ser que l'habitual és que sempre siguin les mateixes persones que s'apunten.

*“ Sí, és el que està dient ella, perquè hi ha coses que són molt interessants, perquè és una educació molt activa, però **el que no pots, amb el mateix temps, fer el que feies i tot això...**”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:14)*

Quant al temps de dedicació

Certament, i encara que tothom està satisfet amb el procés de l'experiència i s'implica cada cop més, s'ha de deixar constància que algunes de les persones participants ho fan a costa de molt esforç personal.

*“Maite: Saps el que passa, que **ja ho sues això**, i potser no treballes amb la tranquil·litat que podries estar treballant , perquè treballes més ràpid, vas a un ritme més ràpid, perquè no vols que et quedi res per fer, també esta clar.” (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:35)*

*“Pilar: Home, **ho lligues amb un estrès total**, com un acte teatral, perquè el acte d'ensenyar és un acte teatral sempre”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:46)*

També a la directora del centre li arriba aquesta **sensació d'ofec** d'alguns membres del professorat i ens ho fa saber, encara que també constatarà la satisfacció de l'experiència (com veurem) i ens explica els beneficis d'aquests tipus d'accions extraordinàries.

Capítol 8.

*“Clar, és que la gent està esverada, però és que una cosa porta a l'altra, ja que ens van venir a veure des d'inspecció i quan van veure tot el que fem...ens han donat 6 canons d'imatge, més 6 portàtils, més les pantalles, 14 ordinadors més, la instal·lació..però clar, tot això ho aconseguim **perquè treballem en diversos projectes a l'hora, això és molta feina**”(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:14)*

Quant a la falta de formació

Fins a quin punt no estem traspasant estereotips o elements “folklorics”?, (com si a la Xina rebessin a un nen o nena nascut a Espanya amb “Que viva Espanya” o imatges de toreros). Tots els participants som conscients que això és possible, però la única solució que trobem torna a ser **assessorar-se amb familiars o especialistes**, alhora que **fer servir materials prèviament validats** (col·leccions especialitzades, reculls d'ONGs, etc...).

“Maite: Jo no sé fins a quin punt el que passem és representatiu., o estereotips”(. P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:67)

2.1.11. Propostes de millora

Finalment, recollim algunes reflexions que han sorgit al llarg d'aquesta part del procés, i que podem aprofitar com a suggeriments de millora per aconseguir consolidar la transformació curricular, establerta com a objectiu final del treball d'investigació

Un dels casos que s'han presentat com a problema i s'ha plantejat per millorar, ha estat el constatar que, encara que sense cap mena de dubte l'alumnat nouvingut rep un estímul positiu i reforça la seva autoestima durant les sessions, en el cas de la nena peruana del grup A, al acabar les sessions, el grup sembla que l'ha tornat a deixar una mica de banda. És a dir, l'alumna en particular se sent millor al grup i aquest la mira de forma diferent, però en deixar de treballar el coneixement de la seva cultura, sembla que el grup pren de nou una actitud d'un cert rebuig.

El parlar d'aquest cas ens va fer veure l'interès que tindria **fer una mena de “protocol de benvinguda quan un nen o nena arribés a l'aula**, per aprofitar la visió “positiva” del grup i mantenir-la, perquè en aquest cas no ha estat prou efectiu el procés, ja que ha tingut més pes l'actitud negativa inicial del grup. A la reunió general del mes de gener vam plantejar doncs un possible “protocol de benvinguda” que fes entrar amb bon peu

al grup, qualsevol persona nouvinguda, **aprofitant aquests efectes beneficiosos que l'experiència demostra.**

“1)- Demanar, en el moment del començament de l'escolarització d'aquest alumnat amb referents culturals diferents, material de suport a la família : cançons, jocs, contes, algun objecte peculiar....(així no hi hauria el problema que després no es sentís identificat amb el material preparat.)

2)-Treballar la cultura el més a prop possible de la seva escolarització, perquè d'alguna manera, s'aprofiti aquest protagonisme positiu que assolirà per “entrar amb bon peu” al grup (problema que plantejava el Francesc)

3)- Com que adequariem el treball de coneixement cultural al nou alumnat, mai ens trobaríem amb situacions tan extremes de conèixer 6, 7 o 8 cultures diferents en un sol curs (que és el que estem fent ara i la Maite detecta com a problema).” (P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:18)

En tot cas, la formadora intenta donar una visió més àmplia del que es voldria assolir veritablement per arribar a un currículum intercultural, però es fa difícil veure com hauria de ser mentre s'està “provant” en un únic curs i encabint totes les cultures presents a l'aula. Aquesta mena d'angoixa que es detecta per no voler deixar ningú de banda, fa que alguna mestra i la directora avancin el interès de **repartir el “coneixement” cultural al llarg de tota l'etapa de primària**, esdevenint aquests suggeriments doncs com a millora pel treball futur.

“Maite: Inclòs no cal limitar-ho a l'arribada d'un alumne nou, però si anar-ho repartint al llarg de tota la primària.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:6)

“Mlao: Clar, jo veig que així està massa enganxat, i a la que acabes de conèixer un país, ja has de parlar d'un altre, i jo crec que si no es poden conèixer més de tres, doncs només tres.”(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:7)

Un considerable nombre de comentaris **lligats a la millora es refereixen als recursos i activitats utilitzats durant aquest segon bucle del procés investigador**. En veiem unes quantes acotacions com a exemple que donen fe del interès que mostren els pràctics per millorar en futures actuacions.

*“...potser calia **fer un guió** de la presentació per destacar els diferents blocs de: paisatge, cultura, costums, treball, religió, curiositats...” (P42: D-Marroc 2A F-3.rtf - 42:2)*

*“**explicar més contes d'arreu del món**”(P41: D-Marroc 2A F-1.rtf - 41:7)*

*“- **Escriure la lletra amb format més gran** i fora de la partitura. Aprendre la cançó perfectament abans de la propera sessió Buscar estratègies per a motivar en Da. Parlar-ne amb la tutora.”(P28: D-Xina Mt- 2B.rtf - 28:4)*

Capítol 8.

“ dibuix o text al voltant del conte o també fer una petita representació ”(P41: D-Marroc 2A F-1.rtf - 41:6)

“ Crear un presentació més estructurada, afegint una mica de música de la regió ”(P42: D-Marroc 2A F-3.rtf - 42:3)

La reunió amb la directora del centre va fer aparèixer diferents suggeriments innovadors que esdevindrien veritables puntals perquè el model educatiu proposat s'ampliés a tota l'escola. D'una banda, La Marialo presenta una idea molt interessant i que encaixa molt bé amb el treball de l'educació intercultural com a eix “transversal”: Treballar a la biblioteca la lectura i la comprensió lectora amb contes d'altres països.

“ Nosaltres ara estem intentant reformar la biblioteca, i potser es podria treballar fent un desdoblament i treballant des de la biblioteca, es podrien escollir bé els contes per treballar la lectura i la comprensió lectora però a l'hora aprendre coses dels altres països. És com explicar socials parlant en anglès “ .(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:24)

D'altra banda, la mateixa directora del centre ens explica que li semblaria una bona idea que els participants en l'experiència expliquessin què s'ha fet i com a la resta de professorat. També accepta emfàticament que la formadora s'ofereixi a assessorar-los si ho creuen convenient.

“ Mlao: És una de les coses que m'agradaria, però també voldria que ells mateixos -es refereix als participants-, expliquessin als companys que s'incorporessin (perquè no es podrà fer a tota l'escola a l'hora), com comencem, i després que tu vinguis i els formis.”(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:24)

2.2. VALORACIÓ DE LA INVESTIGADORA

Tot el professorat participant i la investigadora han recollit ja la satisfacció i la valoració positiva de totes les activitats. S'ha de destacar però el fet que el professorat hagi estat, des de bon començament, capaç de **superar totes les expectatives inicials** quan al procés de transformació curricular, donant fe que també el procés de formació inherent a l'experiència ha resultat positiu.

El i les mestres s'han implicat especialment en la **creació de recursos diversos**: muntatges visuals (PowerPoint i fotografies), recolzament amb llibres de caire

intercultural (col. *jo sóc de...*), cerca de jocs psicomotrius, obertura i coordinació amb les famílies, ús de materials visuals (pel·lícules culturals), creació de plantilles plàstiques i murals, etc. **El començar a treballar amb imatges sembla ser un dels elements millor valorats.**

“Començar per imatges va bé.”(P23: D-Perú 2A F 1.rtf - 23:7)

També és important destacar el plantejament i desenvolupament de les sessions, **donant la veu**, en primer lloc, **als nens i nenes nascuts a un altre país** i, majoritàriament, **muntant activitats lúdiques i participatives.**

Al llarg d'aquest segon moment han anat apareixent elements de reflexió que val la pena recollir per analitzar i ajudar a replantejar, si fos necessari, algun aspecte del propi procés investigador.

Un primer comentari seria al voltant de la “diferència” cultural. Diverses de les persones participants i l'observadora se n'adonen que **quant més diferent és la cultura** presentada i la forma de presentació, **més atent i interessat sembla estar el grup-classe.**(P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:17). Tenir present aquest aspecte ajudarà a l'hora de plantejar activitats o modificar metodologies, no desestimant, per exemple, el coneixement de cap llengua per molt diferent que sigui, ja que en proporció, augmenta el interès de l'alumnat per conèixer-la.

“M'ha encantat, potser, al igual que li passa a l'alumnat, quan més llunyans són els referents culturals (la lletra, el tema...), més interessant em sembla la sessió”(P50: O-Marroc 2A -v- musica.rtf - 50:12)

L'observadora voldria deixar constància també que sembla que **l'alumnat en general sap molt més que no ens pensem**, doncs constantment aporta dades que no sembla que hauria de conèixer. Interessant per a perdre la por a donar cert tipus de informació que pensàvem que no assimilarien.

“Francesc: ...En les converses, a vegades surten temes com el Coran, Alà, els moros, i ells ho parlen com adults, i això que potser a casa els hi han parlat malament dels “moros”, però s'aboquen coses i creen una discussió i ells mateixos se n'adonen que aquell nen es prou normal., agradable...”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:28)

També la investigadora-observadora ha valorat molt positivament els efectes de l'experiència sobre l'alumnat en tots els aspectes, i aprofita per **destacar la feina dels**

mestres-tutors com a conductors cap als objectius proposats.

“Clarament destacable la conducció del Francesc, que ha anat lligant coneixements culturals nous (animals, paisatges...) amb coneixements apresos i objectius curriculars. També la rapidesa amb la qual l'alumnat troba semblances entre els exemples d'altres cultures i els seus propis s”(. P51: O-Marroc general 2A -v-.rtf - 51:14)

“tothom es mostrava interessat, participatiu i amb un clima molt interessat i positiu”(. P52: O-Marroc llengua 2A -v-.rtf - 52:11)

Aquestes accions-reaccions dels grups durant les sessions, fan que es justifiqui el treball iniciat, tal com la investigadora deixa palès.

“Com totes, ganes de caminar per aquest camí”(. 55: O-Xile 2C música.rtf - 55:5)

5. PROCÉS DE FORMACIÓ DE L'EQUIP DE PROFESSORAT PARTICIPANT

Abans de seguir l'anàlisi d'aquest apartat sobre formació, volem fer èmfasi que durant el desenvolupament de tot el bucle d'acció **el procés de formació ha estat constant per tots i totes les participants a l'experiència**. Tanmateix, és cert que hi ha hagut nombroses ocasions, sobretot en les reunions conjuntes, on s'han fet referències específiques (61 acotacions) a les característiques d'un model educatiu intercultural i el seu aterrament al currículum de primària.

La formadora-investigadora ha estat la persona que més elements de formació ha aportat, si llegim en aquesta clau les 38 acotacions específiques, encara que el i les pràctiques aporten també 23 indicadors que en donen fe de l'efecte que ha tingut aquest segon bucle en aquest aspecte.

El procés de formació no s'ha estat, en aquests moments (a diferència de les sessions prèvies a la investigació), un bloc separat dels discursos orals entre els participants durant les reunions. Més aviat, **la formadora ha aprofitat els mateixos comentaris sobre les activitats i les experiències realitzades per anar subratllant aquells aspectes més definitoris d'un currículum intercultural**.

Presentem en dos blocs diferents l'apartat corresponent a la formació. Un primer punt sobre continguts, que recull els indicadors d'aprenentatge sobre el model educatiu i sobre d'altres cultures. Un segon bloc sobre la formació metodològica, recull les vies de treball que es van establint com a més interessants: treball cooperatiu, reunions, i assessorament de la formadora.

3.1. APRENTATGE SOBRE LA INTRODUCCIÓ DE L'EI AL CURRÍCULUM

Diversos paràgrafs, extrets de les reunions conjuntes, ens donen fe que el professorat entén i aplica les directrius d'un model educatiu intercultural, modificant en la pràctica no només el “què” es fa sinó el “com”.

*“Clar, el que necessitem és un canvi a l'hora de fer les coses..l' objectiu bàsic no és treballar tres o quatre cultures, sinó **canviar la forma de fer...** Per exemple, és important el fet que la Pilar aprofiti , quan parla dels aliments a la classe, per recordar que l'arròs és l'aliment bàsic de moltíssima gent, i aprofitar per a parlar de la Xina, preguntar-li al nen d'allà i una cosa et porta a una altra. És a dir, intentar tenir **una altra visió més oberta de les coses**”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:15)*

Algunes reflexions en aquest sentit, les fa la pròpia formadora, recollint diferents aspectes que han sorgit al llar de les converses: què s'ha de dir o no, que deixar de fer...

*“Es que potser ja seria hora de canviar, perquè no es tracta de que ningú prengui una postura de “que dolents” o “que bons”, sinó **parlar-ne, donar dades reals...**I si surt algun tema que no hi contàvem, pues el parlem.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:34)*

3.1.1. A través dels recursos didàctics

En diverses ocasions, es fa, per part del grup investigador, una anàlisi crítica dels recursos en ús a l'escola, bàsicament, els llibres de text. Hi apareixen diverses opinions.

Capítol 8.

D'una banda, la tutora del grup B sembla **responsabilitzar al professorat de fer un enfocament més intercultural amb aquests mateixos materials**. Aquest és un bon indicador que el professorat s'està formant i es capaç d'adoptar altres formes de fer. D'altra banda, també hi ha veus que demanen més materials específics.

També la formadora està d'acord que hi ha molt material que es podria aprofitar, només fent un altra lectura del mateix.

*“Es que després serà més fàcil, ja que no serà tan forçat, haurem après a aprofitar els mateixos recursos -llibre de text- que tenim, i només, a lo millor, aprofitar la lectura dels Aimara a més de per la comprensió lectora per parlar de Xile, debatre en veu alta...**Ser capaços de donar-li un aire diferent a l'educació.**” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:21)*

L'especialista de música també veu fàcil la possibilitat de **modificar només algun element**.

*“Marta: No, jo el que he fet és substituir aquella cançó catalana que em tocava, que ja fem cent mil, per la del país que treballàvem, o la dansa, **i he mantingut l'objectiu.**” (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:8)*

3.1.2. Aprenentatge sobre altres cultures

Evidentment, tant la formadora-observadora com els i les participants no dubten que **constantment estem aprenent**, tant quant al model d'educació intercultural com a dades culturals en general. Les fonts d'informació són diverses: els altres participants, les famílies, llibres, internet...i, sobretot, el propi alumnat.

*“**Crec que s'aprenen coses amb els nens.** Notes les ganes i la curiositat. Ara bé, potser no cal quedar-se aquí, es pot anar una mica més. Com és allò del triangle de l'aprenentatge...: emocionar, pensar, representar.” (P23: D-Perú 2A F 1.rtf - 23:3)*

El treball sobre el coneixement de la cultura xinesa també va fer sorgir un tema espinós, ja que els nens xinesos no reconeixien alguna de les paraules triades,(“hola”, “bon dia”), la qual cosa ens fa plantejar si és que no parlen alguna variant lingüística que no sabem, (un dels nens no parla xinès i l'altre encara no entén ni parla gaire català), o són expressions aquí molt usuals però no en la seva cultura. Aquest últim aspecte lliga amb un dels problemes que també exposarem i que té a veure en el nostre propi

desconeixement de cultures tan diferents. Una solució que s'albira, és **demanar el màxim d'informació al mateix alumnat nouvingut i/o implicar a familiars directes**, sempre que es pugui, **per recavar informació prèvia**.

“Olga: És clar, en tot cas, que no tothom respondrà igual, no només el grup de nens representats, sinó la resta de la classe, però si la lectura és que mai és negativa l'experiència, i només que en uns casos és més positiva que en altres, ja està prou bé.”(P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:26)

Una reflexió positiva lligada a la recerca cultural, ens la fa saber el Francesc en constatar que, **en el moment que et poses a buscar informació d'un país, tots tenen aspectes que suggereixen diferents activitats**.

“...ens comenta que, en el moment que et poses a buscar informació sobre una cultura (de fet en el cas de Perú parlariem de la cultura actual com a hereva directa de la cultura Inca per donar-li encara més positivisme al plantejament), el tema es fa força suggerent i vas veient moltes possibilitats per treballar.”(P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:21).

L'avantatge que es veu sobre el fet d'haver de cercar informació cultural es que, si està ben feta i ben recollida, **aquesta romandrà per ulteriors ocasions**.

“Clar, i si el material està ben fet, en el moment que algú volgués treballar Perú només tindria que agafar el que s'ha prepara i fer-ho servir”(. P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:5)

Mentre el Francesc ens explica les sessions de llengua que ha dedicat en parlar del Marroc, ens adonem de la facilitat de **treballar en base a les semblances** culturals quan detalla l'activitat de cercar paraules iguals al àrab, en castellà i en català, (aceituna, sucre, macaroni...).

“...el Francesc comenta que ja s'havien adonat amb el nen de Marroc que hi havia moltes paraules semblants .Tothom està d'acord en aquest enfocament buscant les semblances, objectiu bàsic en el model intercultural que defensem”(P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:20)

3.2. APRENTATGES METODOLÒGICS

3.2.1. Aprentatges sobre metodologies

Evidentment, el canvi curricular proposat demana un canvi d'estratègies

Capítol 8.

metodològiques. El professorat demostra que ja ho està fent, i ressaltem, com a element de formació, l'èmfasi el **l'obertura de l'aula a les famílies**, indicador d'un model educatiu més ambiciós que implica a la comunitat.

*“... ara ens estem menjant la part més dura, però que això després serà més planer, hem d'avançar **cap al que seria la ciutadania intercultural**, que vol un currículum intercultural i, a més, obrir-se ; que això moltes vegades ja ho estem fent, perquè convidar a familiars a que participin en alguna sessió ja ho hem fet ara també, que moltes vegades és l'escola l'únic lloc on poden tenir veu .El fet que vinguin i participin és l'ideal de l'educació.”(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:25)*

Un altre indicador formatiu, de caire metodològic, ha estat l'ús del **treball en grups cooperatius** que la Pilar ha utilitzat, i es va aprofitar per ressaltar la importància d'aquesta estratègia de treball.

“ Però si és que treballar en grup és un bon exemple de treball intercultural, l'educació cooperativa és una manera magnífica de treballar.” (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:20)

3.2.2. **Les reunions de cicle i curs com a moment privilegiat d'intercanvi**

Les reunions conjuntes al llarg del trimestre van esdevenir els moments on es va aprofitar per recordar les característiques bàsiques d'un model educatiu intercultural, així com per aclarir i/o ampliar els aspectes metodològics del propi procés investigador, esdevenint una de les millors vies de treball, ja que permetien l'intercanvi d'experiències entre els pràctics.

L'assoliment d'objectius curriculars interculturals va ser un tema recurrent que sorgia en quasi bé totes les reunions del grup. Semblava però, que estàvem aconseguint, alhora, modificar el currículum perquè donés entrada a d'altres cultures, sense deixar d'aprendre continguts de les diferents àrees.

“També per a l'alumnat, més enllà dels objectius interculturals, és a dir, parlant de coneixements en general, ha de ser bo, perquè difícilment trobarem grups de segon curs de bàsica que, a més dels objectius curriculars de l'àrea, hagin tingut un coneixement tan ampli del entorn geogràfic, de dades sobre el medi natural, històric...¿no?”(P35: reunió post xina-peru

gener.rtf - 35:34)

Recordem, però, que ara només ho estem provant en un nivell, però és una feina a seguir al llarg de tota l'escolarització dels infants.

*“ És que, un cop agafat un ritme de treball més tranquil, ja que **tenim tota la primària per aconseguir-ho**, aquests nens i nenes no només hauran assolit el que els correspondria curricularment, sinó moltes coses més.”(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:15)*

De nou recordem que **no estem parlant de fer un altre currículum, sinó fer-ho d'una altra manera.**

*“Però és que tal com ho vàrem plantejar, **no has de renunciar a una cosa per a introduir una altra, sinó que ho fas d'una altra manera però els objectius curriculars també s'assoleixen.** De fet, la Marta a música segur que no deixa d'arribar als objectius proposats.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:7).*

El propi professorat ja es va mostrant capaç de definir diversos indicadors d'un currículum intercultural, ja que als diaris de sessions hi ha un apartat específic i tothom en va veient característiques específiques: **donar veu a les persones representants del país, conèixer altres codis cronològics...**

Moltes intervencions durant les reunions han estat **sobre el procés d' investigació-acció** col·laborativa que, recordem, és una via de millora molt interessant, però desconeguda pel grup de pràctics abans de començar el treball.

En diverses ocasions hem de reconduir el cronograma previst i, d'acord amb això, consensuar diverses reunions parcials de mestres implicats en el treball de la mateixa cultura, (indicador del treball cooperatiu realitzat). Aquestes converses fan aparèixer el dubte sobre la **idoneïtat o no de “ajuntar” països**, però es desestima al entendre que eliminaríem la vessant de “protagonisme” que volíem que tots els nens i nenes gaudissin (P35: reunió post xina-peru gener.rtf - 35:38).

Un punt precís que a diferència dels altres que han anat sorgit, vàrem plantejar en iniciar la investigació, va ser el reflexionar sobre el propi procés quan haguéssim avançat una mica. Sobretot, aquesta reflexió es va incentivar a la reunió de principis de març, en acabar el segon bucle d'acció.

Durant les converses, tots els participants van veure clar els **diferents enfocaments que**

cadascú feia, i que s'han anat veient en anteriors punts. És interessant prendre consciència que, tot i la feina extra que per a tothom representava el treball, fins i tot encara particularitzaven i modificaven les estratègies que altres mestres havien fet servir (per exemple en el cas del treball sobre Perú de la Pilar i el Francesc: P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:40).

La intenció última era **establir una via de treball** que, permetés, més endavant, assolir la transformació curricular a tota l'escola. En diversos moments s'ha recordat que només **s'estava provant una manera de fer**, amb la intenció de naturalitzar al màxim el canvi posterior. Es parla **d'informar al professorat no participant**, un cop finalitzada l'experiència, a fi i efecte de compartir els coneixements adquirits i motivar-lo a participar en el canvi proposat.

“...estem provant i aprenent a fer-ho, i el que s'ha de fer es veure la manera d'encaixar aquest canvi de forma natural... a final de curs el professorat que ha participat a l'experiència informés a tot el claustre, dient tot el que ha estat i el que podria ser, pensant en donar entrada a les cultures tal com van apareixent, organitzar una recerca de material d'acord amb el que a la gent li agradi....també tindreu materials que s'han fet ara i que ja quedaran.”(P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:17)

3.2.3. La tasca de la investigadora-formadora

La investigadora va intentar, durant tot el procés, mantenir informat al grup de pràctics respectes a experiències i suggeriments de treball que refermessin el propi projecte.

Una d'aquestes informacions es referia al **projecte INTER**, de diverses universitats, que donava directrius per a treballar amb un enfocament multicultural. Una de les conclusions principals que s'arribava, és que el currículum no donava resposta a aquesta nova realitat multicultural, així que no hi hauria d'haver cap problema a marcar uns mínims curriculars, i la resta modificar-lo i adaptar-lo ,al que semblés més interessant en cada cas. **Fer els currículums més flexibles** (P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:13).

*“El que voldria demostrar amb aquesta tesi, aprofitant que també tindriem una cançó de cada cultura per a donar-li entrada, **que es pot treballar d'una altra manera**, fins i tot els mateixos llibres que ja coneixiem. Ja que així l'objectiu principal no seria que aquest nen nou que arriba es sentís integrat,*

que també, però això seria un indicador que ho estem fent bé , un efecte col·lateral, però el objectiu principal serà el canvi en la nostra pràctica educativa. Que tot el currículum quedi impregnat d'un tel d'interculturalitat, que tenim el que tenim, però ho fem més flexible i no ens angoixem perquè deixem de fer coses perquè el que fem d'aquesta manera enriqueix més al grup i educa millor, és més coherent amb la societat”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:15)

Aquesta informació era necessària de tenir present, ja que el professorat es va mostrar, en diverses ocasions, angoixat per la por de no assolir els objectius curriculars previstos.

La formadora va intentar fer èmfasi en la **importància d'un canvi d'actitud de l'alumnat**, que romandria al llarg de la seva vida escolar i adulta, més enllà dels continguts treballats”.

“... no és així que ho heu de plantejar a partir del curs vinent, ara el que em de veure és si les activitats són positives, que jo crec que si (tothom mostra el seu acord) i mirar de ajustar-ho a la pràctica normal de totes les classes, i la por que em deia que tenia la Maite abans de començar de si a l'alumnat li queden o no aquestes dades d'on són els països etc, que això no és l'important, sinó que la seva actitud sigui d'obertura i el seu record positiu, de “braços oberts” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:8)

“ Es donen a conèixer coses, i quan es coneixen es poden arribar a estimar,... ”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:29)

Sembla que la idea d'un fonament ferm en aquest sentit és entesa i corroborada pel professorat.

“Clar, això passa amb tot tipus de coneixements, el que els hi queda és un “poso” que si es necessari es pot tornar a omplir, doncs sé que sé i si vull el puc recuperar” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:11).

Una altra tasca de la investigadora-formadora, durant tot el procés, va anar lligada a la **motivació** que el grup demandava, donat la gran quantitat de feina que se l'exigia. El discurs emprat va anar lligat a ressaltar la importància de fer accions d'aquest tipus, que legalment ja estaven previstes, però que els materials en ús no donaven resposta.

Es va valorar constantment el treball del professorat implicat, que havia de fer-se càrrec d'aquesta creació de recursos, i del disseny d'activitats. **Els resultats parcials aconseguits en les diferents sessions, ens ajudaven com a element motivador.**

Les **característiques d'un model educatiu intercultural**, van ser una constant referència per part de la formadora en les diverses reunions, fen èmfasi, en diverses ocasions, en l'interès per aconseguir un currículum “transformador”, més enllà del de

“contribucions” que ja feia l’escola abans, i millorant el currículum “d’afegitons” que estàvem incorporant.

*“... el problema és que no podem arribar a transformar el currículum totalment cap al currículum intercultural, sense passar pel currículum de contribucions -que ja teníeu- i el currículum additiu, que ara estariem fent, i, a més, aconseguim moltes vegades ja una interrelació i una transversalitat, però no es pot pretendre passar d’un a l’altra immediatament, ara és el pas més dur, **anar encaixant el que havia amb el que volem que hi hagi..**” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:19)*

3.2.4. L’autoformació del professorat participant

A banda de les aportacions de la formadora, normalment lligades a reflexions i comentaris dels pràctics, dèiem que hi ha prou evidències que el professorat participant i la directora del centre **han reflexionat i s’han auto-format en molts aspectes, aprofitant la seva pròpia experiència docent, i la seva inquietud pedagògica.**

Alguns paràgrafs extrets de les seves aportacions durant les reunions en donaran fe.

*“**El tema és interrelacionar...** Si això està bé, es tracta de només anar dient coses, lligant-ho, realcionant, sense concentrar d’un país” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:18)*

*“No si a vegades és **més voler fer-ho que altra cosa**, (ens explica un altre projecte on està ficada l’escola que és posar plantes al pati...-la Pilar també va participar de motus propi-), i diu que no cal que li donem més importància, però si que recordem que són allà i si, per exemple a l’hora de naturals has de parlar de plantes, vagis allà i parlis de les que hi ha en lloc de fer-ho de les del llibre, no t’ha de donar més feina, només canvis una cosa per l’altra. Just és això el que volem.” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:13)*

*“**Jo voldria lligar la biblioteca, la lectura amb la interculturalitat**,estic a un grup de treball, i volem fer un trivial on, buscant llibres interessants, fer-los llegir als nens i després el joc els hi pregunta coses que han llegit prèviament, però si a més, els llibres que llegeixen són interculturals o de valors...millor.” (P56: REUNIO març direcció.rtf - 56:29)*

El professorat se n’adona de les possibilitat quasi il·limitades del treball en aquesta direcció.

“Jo el que volia dir és que és positiu, però és com si obrissis una petita caixa de Pandora que no saps cap a on tirarà, bé, la pots tancar, però a vegades els

temes s'obren i, per exemple, del Perú, clar surt la conquesta, i els espanyols, i el Pizarro i clar, poses una mica de cullerada per a explicar que a la història també a vegades s'ha fet mal.”(P57: REUNIO març professorat.rtf - 57:30)

Amb l'experiència viscuda encarem ara el tercer bucle d'acció, on intentarem demostrar la consolidació de la transformació curricular pretesa.

